הדמן הירוק

השבועון של כל הקיבוצים • מס' 1431 • א' באייר ה'תשע"ד, 1 במאי 2014

חוד החנית

66 שנה אחרי הקמת המדינה ומעל תשעה עשורים לתחילת ההתיישבות החלוצית בעמק יזרעאל, מה קרה לגולת הכותרת של המפעל הציוני ובבת עינם של מנהיגי היישוב? • עמ' 18

מי באמת מגן על חופש הביטוי של חברי הקיבוצים? • עמ' 4

מנצחים באיכות
מנצחים במחיר

מטרו גאים להציג את הרכבים החשמליים הטובים בעולם במחירים ושירות ללא תחרות. בוא עבשיו לסניף מטרו הקרוב וצא עם רכב חשמלי חדש.

MARSHELL

החל מ- ₪25,000 בלבד!

צפון - גלעד: 052-6117083 | דרום - ירון פרג: 057-7361270 | *9930 | www.metro.co.il

מטרו 4 גלגלי

הזמן הירוק

- **עורך** אבי אובליגנהרץ
avi.ob@tmags.co.il
- **מנהלת עיתון** עדנה זיו
- **עורכת לשונית** טל ארנון
- **מערכת**
אבי אובליגנהרץ ונגה רוזנברג
- **עיצוב ועריכה גרפית**
בני בנגלס
- **גרפיקה מודעות**
אריה אנג'ל
- **כתבים:** ארנון אבני, שוש גרץ, עלי קדם, אביבית שוורץ ג'ון, עוזי בן צבי, יבל ברקאי, טל חביב גליבטר, יובל דניאלי, צור שדה, עזרא דלומי, מאיר מינדל, מיקי נירון, יפעת זילברשטיין, נגה רוזנברג,
- **מזכירה והפקה**
טל' 073-2369058
פקס' 073-2369088
- **מזכירת סניף דרום**
מזי עזרא
- **יועצי פרסום**
דניאלה גבאי, יעקב קניאל, אהובית פרידמן-להב, יורם טביבי
- **מודעות לוח**
זוהר מלאכי
- **מודעות**
kav_daf@maariv.co.il

חפשו אותנו בדף הפייסבוק:
הזמן הירוק, קו למושב, יבול שיא, הרפת והחלב עיתוני המרחב הכפרי

המערכת והמנהלה
דרך מנחם בגין 53,
ת.ד. 20010 ת"א
כל הזכויות שמורות. אין להעתיק, לתרגם, לשדר בכל אמצעי, לאחסן במאגר מידע, לפרסם או להפיץ בכל אמצעי כל חלק מן המודפס בעיתון הזה.

©

סיימתם לקרוא? אנא השליכו את הגיליון לפח המחזור הסמוך למקום מגוריכם.

נולדו לנו דומיין ופייסבוק!
מהיום ניתן לקרוא את
הזמן הירוק
www.zmanyarok.com
ובפייסבוק של עיתוני המרחב הכפרי

תמונת מצב בועז לניר

נלחמים על הבית ?

צומת ג'למי מארס 2014

קטנות קיבוציות / אברהם שרון

נזכור את כולם. אולי

נזכור אותם תמימים וקדושים, בשר תותחים, מקלעים, מרגמות, ומה שמנחם בגין ז"ל כינה "מכונת ירייה". נזכור את הנופלים, אבל ביתר שאת את המפילים

נזכור את כולם, את מי יותר ואת מי פחות. נזכור לפנים, נזכור לאחור. נזכור לתהומות אדמה ושמים. נזכור פצועים את המתים שחיים לעד בזיכרון, בגעגוע, בגיהינום גן העדן.
נזכור אותם צעירים לנצח, כול יכולים, לחיות ולמות. נזכור אותם שותקים דברים שיפה להם השתיקה ודברים שיפות להם המילים, שבצבצו פה ושם, כנבטים בשדה האלם.
נזכור אותם תמימים וקדושים, בשר תותחים, מקלעים, מרגמות, ומה שמנחם בגין ז"ל כינה "מכונת ירייה". נזכור את הנופלים, אבל ביתר שאת את המפילים.
ואם נשכח פה ושם, אי מה, אי מי, זה רק משום שהשכחה טבעית וקלה יותר מהזיכרון. זה רק משום שהיא פרועה, כאוטית, רשלנית, פרוצה. זה רק משום שהיא זמינה יותר. זה רק משום שהיא מכירה היטב את חולשת הזיכרון ואת רפיונם של מי שאמורים לזכור.
נזכור את כולם. ואם נשכח טיפה בים השכחה, זה רק בגלל שמעשי ידינו טובעים.

מתחת לעוד קו אחד

ניצולי שואה חיים - אם ניתן לכנות את הישרדותם בתנאי עוני ועליבות מחפירים במושג "חיים" - מתחת לקווים רבים: אדומים ושחורים. הידיעה על אודות הימצאות 50 אלף מתחת לקו העוני, שפורסמה לאחר ניקוי השולחן משארית פירורי המצות, לא העלתה ולא הורידה דבר. מי שרגילים להימצא מתחת לקווי הבושה, החרפה, המצוקה, המחסור, הכאב, תחושת הנידוי, ההשפלה, הנבגדות, ושאר הקרונות הריקים והחשוכים שבהם הם שוהים, נוסעים בזיכרונותיהם המייסרים אל גיא צלמוות, ודאי לא יזעקו את שוועתם בעודם מצויים מתחת לקו העוני. שם, בעליבותם האין־אונית, חסרים גם את הכוח לזעוק, הם יוציאו את שנות חייהם האחרונות בתחושה כי המדינה שבה הם חיים לא סופרת אותם כפי שהיה ראוי שייספרו. ועדיין, וכיום אף ביתר שאת, תקפה שאלתו של המשורר - לאן נוליך את החרפה?

ציפור אחת

ציפור אחת ביד
רפרפה, פרפרה,
עפה לה
ולי
כהרף אין
לימדה אותי שיעור
על אודות נצחיותו של הרף העין
של כל שדינו לחמוק.
ציפור אחת
לימדה אותי
על רגל אחת
כיצד אפשר לעוף
גאה וזקוף
ללא שמץ צרימה
ללא קב של זיוף.
היא רעדה לרגע בידי האחת
מותירה בי רטט דק של אובדן
השירה עליי נוצה, כמשילה
משקולת
ועפה לה אי אן
מותירה אותי
רואה אותה
ציפור אחת
ביד
שהייתה
ואיננה.

שורה תחתונה

מהצד השני של ההר אין שום דבר, אבל כדי להיווכח בכך עלינו לחצות את הנהר.

תוכן

אומנויות הלחימה
עמ' 14 • יוסל דניאל

לויתן בעין הסערה
עמ' 20 • עופרה בריל

הצהרת און
עמ' 24 • עמירם קופר

"מסכת בלתי פוסקת של שקרים, האשמות תפלות וצורות מגוונות לביזוי התנועה וראשיה"

במאמר לאתר הקיבוצים, מנמק דובר התנועה את המניעים לניתוק הקשר בין התנועה לעיתון 'הזמן הירוק' ואת הסיבות לסילוק העיתון מהאתר. החלטנו להניח לקוראינו לשפוט את הדברים והסגנון כאחד

כשל מערכות כללי

עיתונות היא ההיפך מדוברות. היא טובה רק בריבוי ערוצים ובחופש עיתונאי. תגובה להודעת דובר התק"צ.

כפי שזה נראה עד כה, התנועה הקיבוצית איבדה את זה. את אותו ישוב הדעת שמאפשר ניהול תקשורת בגוף דמוקרטי. אני אומר "התנועה" ומתכוון לאיתן ברושי. הוא עצמו עדיין לא הוציא מילה על הנושא הזה למרות שידו בכל: נכון לעכשיו הדובר נאלץ להוציא הודעות שלא מוסיפות לו כבוד כאיש מקצוע, אנשי המחלקה המשפטית מסתבכים באיומי סרק על עיתונאי ותיק (שהדובר עצמו מכנה: עורך העיתון אשר היווה קול לאלפים רבים במשך שנים), וגם מנהלת האתר נאלצת לספוג בשתיקה ביקורת על צנזורה שלא היא יזמה. והכל כדי לכסות על מערומיו של המזכ"ל.

היפוך זמנים

את סיפורו התחיל הדובר מהסוף: 'הזמן הירוק' תוקף את התנועה הקיבוצית כי העיתון הפך לעוין בתהליך פסיכולוגי שרק הדובר מבין – ואז נאלצה התנועה לחתוך. זה כל העניין.

אני לא מכיר את עופר נוימן, אולי הוא בחור נחמד אבל אני לא מתכוון לקנות אצלו ולא אצל ברושי חוות דעת על אותם אנשים שכותבים ב'הזמן הירוק'. הם ואני לא זקוקים לזה. אם הם כותבים שם – כולנו יכולים לקרוא את זה. האם מישהו חושב שאלישע שפירא, עמיקם אוסם, יעקב לזר, יובל דניאלי, אביבית שוורץ, מאיר מינדל, אברהם שרון, ואחרים זקוקים לתו כשרות ממישהו בתנועה הקיבוצית כדי להביע את דעתם בעיתונות הקיבוצית? על פי דובר התק"צ כל אלה ואחרים מאוחדים בעיתון שעניינו הרס התנועה ("... מסכת בלתי פוסקת של שקרים, האשמות תפלות וצורות מגוונות לביזוי התנועה וראשיה"). ומתי זה יכול היה לקרות אם מיד עם חילופי העורכים נזרק 'הזמן הירוק' מאתר הקיבוצים עוד לפני שחלף החודש הראשון?

מי מגן על מי

במאמרו לוקח הדובר את סיפור קרב הגבורה שלו לאן שנוח לו. בהודעתו הוא מספר שהמאמר שלי, שהיה בעצם מכתב למערכת, והתפרסם ב"ידיעות הקיבוץ" – הוא הראיה לפתיחות של התנועה שמוכנה לשמוע ביקורת. וואלה... בואו נראה: **על פי התיקונים שהוכנסו במאמר, שחסים על הדובר והבוס שלו, אני מניח שכבר שם הונחתו 'המלצות' בדבר הכיוון הנכון. מעבר לכך, בעצם יחוס הפתיחות בעיתון לעצמו ולשולחיו, מסגיר הדובר את תפישתו באשר ליחסי עיתון-שלטון: לא עולה בדעתו שלדובר אין מה לעשות במערכת עיתון. ואולי זו בכלל הטראומה שלי: אחרי חודש שאני מנסה לפצח את החומה הבצורה של אתר הקיבוצים שבולע ומעלים, כמו חור שחור, את התגובות שלי, בהוראת הדובר, כלומר הבוס שלו – אני כבר חושד בכל אחד.**

על פי הדובר ניראה כאילו הקרב הוא על 'ידיעות הקיבוץ' ולא על 'הזמן הירוק'. הדובר מוצג כמי שפורש עליו את חסותו כמגן חופש הביטוי – מפנינו. אבל אם יש סכנה ל'ידיעות הקיבוץ' היא מצד הדובר. 'הזמן הירוק' הוא רק הדוגמה בסיפור הזה.

לא השלטון יקבע

מה שלא מבינים במזכירות התק"צ זה את הא-ב של חופש עיתונות. השלטון בחברה דמוקרטית רשאי ואף צריך לתמוך בקיומה של עיתונות חופשית. הוא יכול לקיים רגולציה שתעגן את החופש מפני בעלי עניין ואף מפני משברים כלכליים, אבל אסור לו לקיים רגולציה של התוכן העיתונאי, בטח כאשר מדובר בביקורת על השלטון. כל הקשקשת המקרתיסטית שמספר הדובר לצידוק מסקנות תפורות מראש, היא דבר שאין לו מקום בחברה דמוקרטית. בדמוקרטיה השלטון יכול לעזור בסבסוד – כמו שהיום יש ל'ידיעות הקיבוץ', או לא – כמו שאין ל'זמן הירוק'. זה צריך להיות על פי קריטריונים גלויים, אבל מי שיכתוב ומי שיקרא – לא השלטון צריך לקבוע אלא אנשי מקצוע וגם הקוראים והמפרסמים שנותנים את אמונם בעיתון (אם להתעלם מהתקדים של 'ישראל היום' שהוא מעין סוג של כשל שוק שנגרם ע"י הון חיצוני). השלטון מחויב לבוחרים, העיתונות מחויבת לקוראים ושניהם למערכת האתית. זה נכון ל'הזמן הירוק' ונכון גם לאתר הקיבוצים.

האתר כדוגמה

הדובר מציג את אתר הקיבוצים בראייה מאוד מצמצמת. אולי בגלל שהוא קצת חדש פה ואולי בגלל שזה מה שמותר לו. לאתר יש פונקציות ממסדיות – כפי שתיאר הדובר, אבל יש לו גם חלק עיתונאי שבו הוא פועל כ'פורטל', ללא כתבים. הוא מציג בו כל חומר עיתונאי זמין שמעניין את קוראיו. המבנה הזה שנוסד על ידי ישראל רפפורט עוד בתחילת העשור הקודם, פעל באופן חופשי עד לפני חודש שבו החליט מזכיר התנועה לסלק מהאתר מה שאסור לבוחריו לדעת. את הביקורת סופגת העורכת שאסור לה לומר מי באמת מחליט שם. מאז יש צנזורה, פשוט כך: כל מי שמבקר את התנהלות התנועה באתר בעניין 'הזמן הירוק' – פשוט נזרק לאשפה (מתועד).

חוזרים לעבר

הדובר מציג את 'ידיעות הקיבוץ', שקלט, באי רצון גלוי את נחמן גלבוע מ'הזמן הירוק' כאילו הפך למעצמת תקשורת בשל כך, וייצג אותנו בתקשורת הארצית.... סליחה חבר דובר, את שני העיתונים קוראים רק קיבוצניקים. מה שהם רוצים זה כנראה הרבה עיתונים והרבה חופש עיתונאי ולא דוברים ומזכ"לים שדוחפים את ידיהם אל שולחן המערכת. העיתון אינו שופר אלא במה פתוחה עם עורך וכתבים. איחוד התנועות אינו זקוק לאיחוד עיתונים, לכל היותר איחוד דוברים יחד עם איחוד הלשכות. עיתונות היא ההיפך מדוברות: היא טובה רק בריבוי ערוצים ובחופש עיתונאי. שלטון טוב מעמיד דובר טוב מול העיתונות ומקווה שזה יעשה את עבודתו, בשכנוע וגם במניפולציות, וימכור את דבר שולחיו לקוראים. כאשר הדובר הוא הרגולטור של השלטון, שמתיר או לא לפרסם על פי עניינו של הבוס שלו – אין עיתונות חופשית, ובסופו של תהליך אין גם קוראים. היינו ב'דבר' 'למרחב' 'על המשמר' 'הצופה' וזה נגמר. אני מקווה שאנחנו לא חוזרים לשם.

ארנון אבני, נירים

הזמן הירוק – תגובה רשמית

עברו שנים מאז הוחלט במועצות התנועה הקיבוצית כי לא יהיו לה שני עיתונים אלא יבוצע מהלך של איחוד ובנייה של כלי תקשורת רציני וחזק. מטרתו של כלי כזה היא ליצור שיח אמיתי ומקיף בין חברות וחברי הקיבוצים ועם החברה הישראלית הסובבת אותם, אין הצדקה לקיומם של שני עיתונים בתנועה המונה פחות משני אחוזים מהאוכלוסייה הישראלית. גם קיומו של עיתון אחד הוא אתגר לא פשוט שיש להעריך את עצם המשך הבחירה בו.

עצמאותו של "ידיעות הקיבוץ" מוכחת שוב ושוב ואפילו בפרסום מכתבו של ארנון אבני יש משום הוכחה לכך. על כן, כל הטענות שמטרתן לזלזל באנשי המערכת החרוצים וביושרם המקצועי ולתעתע בציבור הקוראים הן טענות שווא שיש להיזהר בהתייחסות אליהן.

בחודשים האחרונים חותרת חבורה של אנשים, לא תמיד בזיהוי פנים ושם, לעתים בטענת ייצוג של קבוצות כאלה ואחרות, תחת אותה החלטה שהתקבלה ברוב קולות במוסדות היציגים והאחראים של התנועה. נדמה כי אותם אנשים מסרבים לקבל את עובדת איחוד התנועות במישורי חיים רבים ומוכנים לגרור אל הרפש את כל מה שעמלו רבים מאד להשיג במשך השנים.

עיתון "הזמן הירוק" בונה בחודשים אלה מסכת בלתי פוסקת של שקרים, האשמות תפלות וצורות מגוונות לביזוי התנועה וראשיה. העיתון הפסיק להיות עיתון בעל זיקה קיבוצית ברגע בו מנהלי המערכת שלו בחרו לפטר, לאחר עשרות שנות שירות מסורות, את עורך העיתון והכתב המרכזי שלו שני חברי קיבוץ אשר היוו קול לאלפים רבים במשך שנים. לאחר הצעד הזה החליטה אף הנהלת קרן "חבצלת" להפסיק את המימון שהועבר במשך שנים לעיתון.

לתנועה הקיבוצית קיים הסכם ראוי וטוב עם קבוצת "ידיעות תקשורת" קבוצת תקשורת גדולה בעלת היקפי עבודה ופרסום עצומים, הכולל אף תשלום ספציפי לתנועה הקיבוצית על הפרסום באתר האינטרנט. הסכם זה מאפשר להמשיך להוציא עיתון איכותי, ביקורתי ומלא תוכן מידי שבוע. כמו כן, בחרה קבוצת "ידיעות תקשורת" להביא לצירופו של כתב נוסף, ממערכת "הזמן הירוק" לשעבר, נחמן גלבוע מקיבוץ נחשון, למערכת העיתון על מנת לקיים באופן ממשי את איחוד עיתונים. לעומת הסכם זה, בחרו מנהלי "הזמן הירוק", עיתון שלא ברור מי הם בעליו והוא מזוהה עם רשת מעריב שלא ברור מצבה והיא עוברת כל העת מיד ליד (ונראה כי היד היא יד ימין), מה הם מקורות המימון שלו ומה הן כוונותיהם, לחרוג מכללים של אתיקה ועיתונות ראויה, ולא קיימו פגישות עם ההנהגה התנועתית אותה הם מכפישים ללא הרף ונגדה הם נוקטים לעתים אף אלימות מילולית. הם הפכו את פעולתם לכזו שבשם חופש העיתונות מאבדת ומייתרת את האחריות וההגינות הבסיסית בסגנון "בריון עם עיפרון" החוזר על טענותיו שוב ושוב ללא בחינה של המציאות והאמת.

עולה השאלה, האם קיימת חובה על התנועה הקיבוצית לפרסם עיתון שאמנם כותב בענייני קיבוצים אך איבד, כמתואר, את כל קשריו ומהותו הקיבוצית?

האם עיתון שבחר להוציא את כתביו ועורכיו חברי הקיבוצים הוא עיתון שאנו מחוייבים להעלות מידי שבוע לאתר האינטרנט?

אתר התנועה אינו לוח מודעות. הוא במה אינטרנטית מרכזית לביטוי פעילותם של מחלקות ואגפי התנועה, הקיבוצים השונים והחברים בהם, גופי התרבות ומפעלי התעשייה. על מה ולמה ראוי לו לעיתון כזה להיות מפורסם על ידי התנועה שהוא מכפיש באופן שבועי? באילו קריטריונים ולאיזו תרומה מביא פרסום זה? האם זהו חופש הביטוי המיוחל? האם בשם מרדף בלתי מוסבר אחרי תקציבי פרסום לא מרובים הגיוני ומקובל שיתנוסס שקרים ופגיעות אישיות על בסיס עיתון המתיימר להיכתב מתוך "אובייקטיביות וחופש מחשבה"?

ניתוקו של הזמן הירוק מהתנועה הקיבוצית מתקיים הלכה למעשה בבחירותיהם של בעליו, עורכיו וכתביו והוא תוצאה של אי קבלה עמוקה ומעציבה את המציאות המשתנה. חבל כי כך הם פני הם הדברים, בתקופה בה התנועה הקיבוצית צריכה לחזור למקומות של השפעה ואחריות בחברה הישראלית יש את אלה הבוחרים לגרור אותנו שוב ושוב לסכסוכים בלתי נגמרים הנובעים מפחד ושמרנות. הדלת לשיג ושיח מועיל ופורה עם מנהיגות התנועה הקיבוצית פתוחה תמיד ונשמח לקיים אותו בכל עת שניתן, נמשיך גם בעתיד לחזק את העיתונות התנועתית תוך מאמצים רבים לשמר מוסד חשוב זה על אף הקשיים הרבים שאותם חווה עולם העיתונות כולו בימים אלו. אנו פועלים כל העת להגביר את תפוצתו של עיתון "ידיעות הקיבוץ", ונעשה כל מאמץ להביא את מירב המידע בנוגע לנעשה בתנועה ובקיבוצים לידיעת כלל החברים בכל עת.

עופר נוימן, דובר התנועה הקיבוצית

גם העובדות הן אופציה?

הוחלט להוריד את "הזמן הירוק" מהאתר, כדי שחברי הקיבוצים לא יוכלו לקרוא אותו אלא רק את העיתון המועדף. אחר כך הוחלט להוריד את "הזמן הירוק" גם מ"שווים" ולצנזר תגובות בנושא זה שנשלחו למדור התגובות של האתר

התגובה של דובר התנועה הקיבוצית, עופר נוימן, שהתפרסמה באתר הקיבוצים תחת הכותרת "הזמן הירוק – תגובה רשמית", היא לא פחות ממדהימה.

נתחיל מכך שיש בה שכתוב ההיסטוריה. כותב נוימן: "העיתון ('הזמן הירוק') הפסיק להיות עיתון בעל זיקה קיבוצית ברגע שבו מנהלי המערכת שלו בחרו לפטר, לאחר עשרות שנות שירות מסורות, את עורך העיתון ואת הכתב המרכזי שלו, שני חברי קיבוץ אשר היוו קול לאלפים רבים במשך שנים. לאחר הצעד הזה החליטה אף הנהלת קרן 'חבצלת' להפסיק את המימון שהועבר במשך שנים לעיתון".

סדר הדברים הפוך בדיוק. באוקטובר 2013 החליטה הנהלת חבצלת, ביוזמתו של היו"ר אבו וילן, להפסיק את התמיכה בעיתון "הזמן הירוק". למעלה מחודשיים לאחר מכן, בינואר 2014, פוטרתי מתפקיד העורך, כשהנימוק הרשמי לפיטורים היה ידיעה שפרסמתי בנושא הפסקת התמיכה בעיתון ומשמעותה. הכתב נחמן גלבוע מעולם לא פוטר, והפסיק לעבוד בעיתון בסוף ינואר, מיוזמתו, בהתאם להסכם ההעסקה עם חבצלת. גלבוע מתחיל לעבוד ב"ידיעות הקיבוץ" בחודש מאי הקרוב, רק אחרי שהופעלו על העיתון לחצים כבדים לקלוט אותו במסגרת מה שקרוי "איחוד העיתונים", ובתנאים נחותים מאלה שבהם עבד ב"הזמן הירוק".

גם הטענה שפרסום תוכנו של "הזמן הירוק" באתר הקיבוצים הופסק, לאחר שהתברר שהעיתון "איבד את כל קשריו ומהותו הקיבוצית", לא מסתדרת עם לוח הזמנים. "הזמן הירוק" גורש מאתר הקיבוצים כבר בגיליון הראשון של פברואר. מכיוון שעד סוף ינואר המשיכה חבצלת לממן את עבודת אנשי המערכת, כל גיליונות ינואר של "הזמן הירוק" היו פחות או יותר שגרתיים, והשינוי המשמעותי בהרכב הכותבים התרחש בפברואר. (גם לאחר השינוי, מרבית הכותבים הם חברי קיבוצים). מכיוון שההוראה להפסיק את פרסומו של העיתון באתר הקיבוצים ניתנה כבר בגיליון הראשון של פברואר, מתי הסתיים התנועה" ללמוד שהעיתון שינה לחלוטין את אופיו ואיבד את מהותו הקיבוצית? מה פירוש "איבד את מהותו הקיבוצית" ואיפה הוחלט שהתרחש אורבדן קשה מסוג זה?

אני רוצה להציע הסבר אחר: בינואר, בהתאם להסכם החדש עם "ידיעות תקשורת", הפסיקה התנועה לפרסם מודעות ב"הזמן הירוק", מודעות שעד אז היו מתפרסמות בשני העיתונים. (הפרסום חודש חלקית מאוחר יותר.) מכיוון שחבצלת חדלה לתמוך ב"הזמן הירוק", מכיוון שהתנועה חדלה לפרסם מודעות ב"הזמן הירוק", מכיוון שהעורך הוחלף, הבינו ראשי התנועה שהם "ירו לעצמם ברגל", שבמו החלטותיהם הם הפכו עיתון ידידותי לעיתון אופוזיציוני, שכדי לייחד את עצמו מהעיתון האחר וגם כדי לבוא חשבון עם אלה שפגעו בו, הוא יבחר קו ביקורתי לא מפרגן. היו לכך דוגמאות מקדימות, ולכן הוחלט להוריד את "הזמן הירוק" מהאתר, כדי שחברי הקיבוצים לא יוכלו לקרוא אותו אלא רק את העיתון המועדף. אחר כך הוחלט להוריד את "הזמן הירוק" גם מ"שווים" ולצנזר תגובות בנושא זה שנשלחו למדור התגובות של האתר. זה כמובן רק החריף את המצב. לא חכם במיוחד במציאות של ימינו, אבל זה כנראה מה יש.

אי־הדיוק השלישי הוא שהייתה לפני שנים החלטה של התנועה לאחד את העיתונים והוחלט "שיבוצע מהלך של איחוד ובנייה של כלי תקשורת רציני וחזק". לא הייתה החלטה כזו, מהסיבה הפשוטה – התנועה הקיבוצית לא יכלה להחליט שהיא מאחדת שני עיתונים שאחד שייך ל"ידיעות" והשני ל"מעריב". (כמה פעמים צריך לומר זאת? ואם יש החלטה, אפשר לפרסם את הנוסח שלה?) מעולם לא דובר עם אנשי מערכת "הדף הירוק" (שאולץ בלחץ "ידיעות תקשורת" לשנות את שמו ל"הזמן הירוק") על מהלך לאיחוד עיתונים ובניית כלי תקשורת תנועתי רציני וחזק.

הבעיה היא כמובן לא הדובר ו"המחמאות" המפוקפקות שהוא מפזר בשפע למי שחלוק עליו ועל שולחיו. הבעיה היא התנהלות התנועה. קשה להיות גאה בהשתייכות לתנועה שבה מונעים ומצנזרים על פי הוראה מגבוה פרסום של חומרים שאינם נאים בעיני ראשיה, ושבה כל כך הרבה אנשים יודעים שלא נכון ולא ראוי שכך יהיה אבל ממלאים פיהם מים. יש לסיפור הזה כתובת אחת, ואולי מתישהו גם הוא יגיד משהו בנושא.

יעקב לזר, נחשון

האטד מגבת

הוא קצין צה"ל, המורגל לסובב עצמו בפקודים אומרי הן. על כן, כאשר כמה אזובי הקיר חולקים על דעתו, הוא לא ישחית את זמנו בהידברות, בפתיחות, בטולרנטיות. הוא אינו מנהל משתף, הוא מפקד מכתיב, והוא מצווה להשתיק את קולם של מתנגדיו מן השבועון המתחרה

משפחת האטדים היא שבט בן 100 אחים ואחיות, כולם שיחים קוצניים, ולארץ עלו רק חמישה מהם: אטד אדומי, ערבי, אירופי, אטד החוף ואטד רב־פרחים.

אבל כבר כ־60 שנה בקיבוץ גבת גדל עוד אטד, שהוא קוץ לא קטן...

לפעמים, פרי האטד (ענבה) ראוי למאכל, אך יש שיחים רעילים ממש.

בזיכרון הקולקטיבי של ישראלים רבים שיח האטד הוא דוגמה לכישלון מהדהד.

זכור לכול כי ב־1992 החליט צה"ל לחסל את סדאם חוסיין, נשיא עיראק. שם המבצע: "שיח האטד" (אסון "צאלים ב'"). בשוגג נהרגו חמישה חיילי סיירת מטכ"ל.

הפיאסקו היה קטלני, ומאז קשים הם חייו של האטד. תמיד הוא אקווילנט לכישלון.

אמנם האטד מגבת הוא עתיר זכויות, ואין הוא "מאכער" כמו כמה חברי כנסת ממפלגות ידועות. בבוא היום הוא ייבחר לכנסת בזכות ולא בשל נפוטיזם.

בואו ונקדיש כמה מילים לשיטה: כדי להיות אחד מתוך 120 הנבחרים כמסננות:

צה"ל – מי שמגיע לדרגת סגן אלוף הוא ראוי לפיקוד, כי עמד בדרישות של פקודיו ושל אכ"א.

הוראה – מורה שהורה/תה 30 שנה, עבר/ה בהצלחה את המסננת של ההתמודדות עם החומר הלימודי – האינטלקט, ההתמודדות עם כיתות שובבות, עם מפקחים תובעניים, עם מנהלים בלתי גמישים. מגיע רגע שבו הכישרון ביחסי אנוש עשוי להביאו/ה

אל תען כסיל כאיוולתו פן תשווה לו

תיאור השתלשלות המהלכים האחרונים בהקשר למערכת "הזמן הירוק" מחייב לחשוף בפני הציבור את הדברים כהווייתם: חבצלת היא זו שנקטה באופן יזום וחד־צדדי את מהלך הפסקת השתתפותה במימון המערכת

הדובר הבלופר מנסה לכסות את הירוק בשחור משחור, ובינתיים מביא נזקים לשולחיו.

למקרא הודעתו באינטרנט הקיבוצי בדבר "הזמן הירוק". גירד לי בידיים להשיב לו כלשונו ולחשוף את סיפורי בדיותיו.

לאחר שנרגעתי פתחתי כמנהגי את ספר משלי לחפש את עצתו למקרים שכאלה, ומצאתיו אומר: "אל תען כסיל כאיוולתו פן תשווה לו" (משלי כו 4).

למען האמת צריך היה לענות למסכת האומללה פרי דמיונו דבר אחר דבר, אך לטעמי היה בכך בבחינת לטפל בהפרעות מהאגף ולסכן את הטיפול בעת הזו בעיקר. לכן אסתפק רק באזכור אמירתו בעניין אחוזינו בישראל בהקשר לתרומותינו בעולם הרוח והיצירה על כל מגזריה ואומר דרכה של התנועה היום והתנועות בעבר לא שקלה את הדברים בהקשר שלך ואולי ראוי שתיזהר בכך, שהרי לא חסרים מבקשי "טובתנו" שינצלו אמירות כאלה בהקשרים שייראו להם.

עניין השכתוב של ההחלטות בדבר העיתונים מחייב גם הוא טיפול והעמדת דברים על דיוקם והקשרם: מה ומתי ובאילו נסיבות הוחלט, אבל זה יסיט אותי כאמור מהעניין המרכזי – "הזמן הירוק".

ועוד הערה מקדימה אחת: הפִּסקה השלישית בהודעתך המגייסת שדים ורוחות רעות ומחתרות ומה לא, מחזירה קוראים בני גילי לימים האפלים של האשמת חברנו מרדכי אורן ז"ל בבגידה ובהחרבת עולם המחר הכובש את העולם. אינני פסיכולוג ואיני יודע להצביע על אילו פחדים ותסכולים המוליכים מחדש בדיות מסוג כזה.

תיאור השתלשלות המהלכים האחרונים בהקשר למערכת "הזמן הירוק" מחייב לחשוף בפני הציבור את הדברים כהווייתם: חבצלת היא זו שנקטה באופן יזום וחד־צדדי את מהלך הפסקת השתתפותה במימון המערכת.

לזכותה צריך להיאמר כי היא הייתה הגוף שהחליט בשעתו – שעה שתשלובת מעריב נקלעה לקשיים והפסיקה למלא את מלוא התחייבותה בסעיף זה של ההסכם בינינו – להיכנס לתמונה ולאפשר במשך שנתיים למערכת לפעול בצמצום, אבל להוציא את העיתון כהלכה.

אחרי שחבצלת הודיעה את החלטתה הבהירו הבעלים החדשים של רשת המקומונים, ובכללם רשת הירוקים הכוללת גם את "הזמן הירוק", שהיא לא תגדיל את השתתפותה ותחזור להסכם הישן של מעריב.

מאחר שכך, הודיעה התנועה (שים לב, דובר נכבד) לשני העיתונאים שנותרו במערכת כי פעילותם נגמרה, ואף נקבה את מועד החזרת הרכבים שעמדו לרשותם מטעמה. במצב דברים זה היה זה טבעי שהבעלים החדשים, שהיו גם הבעלים היחידים על העיתון וממנויו, ישקלו את הנכון מבחינתם וכך אכן פעלו.

לזכותם ייאמר בגדול: 1. הם מינו עורך מוכשר ומקצועי שלשמחתי הוכיח מהיום הראשון של תפקידו שהוא אכפתניק, ואף למעלה מכך, לעניין ההתיישבות העובדת בכלל והתנועה הקיבוצית בפרט. 2. המפיקה והעורך עשו ועושים ככל שתקציבם מאפשר להחזיק חברי קיבוץ ככתבים במעמד של פרילנסרים. 3. לפתוח במשא ומתן על שילובנו המחודש במערכת ולא רק ככתבים באם נצליח לגייס שותף למימון מערכת כזו.

במצב דברים זה הניסיון לצבוע בשחור את הירוק החי והנושם הוא הבאת נזק בלשון המעטה, ובפרט שנכון לעכשיו מספר חברי התנועה שלנו שמקבלים את העיתון לקיבוציהם לא קטן, ואולי אף גדול יותר מהמנויים של "ידיעות הקיבוץ" (מכאן גם נובעת התמיהה הגדולה מדוע הפרסומים והצעות המכרז לתפקידים הודרו מעיניהם). לאדוניך הפתרונים.

על דבר אחד אני חייב לך תודה: על הפרגון וההלל למערכת ולכתבים של "ידיעות קיבוץ" (חבל שזה בא רק בהקשר להכפשות ולבדיות על העיתון העתידי) ובכלל זה, הפיכתו של ארנון מוזס, הבעלים של "ידיעות תקשורת" לאיש השמאל הישראלי, לוחם הסוציאל־דמוקרטיה – היא יותר ממופלאה.

בברכת חברים,

אמציה רייז, חבר צוות המשא ומתן עם תכלת תקשורת, עין המפרץ

לחברות בכנסת.

האקדמיה "מייצרת" חברי כנסת, המתגאים בתארים כמו דוקטור, פרופסור, אמריטוס ועוד.

עולם התקשורת גם תרם את הבולטים שבין נבחרי הציבור.

ויש מאכערים, שטיפסו אל ראש הפירמידה בגלל שהם אחים של... חברים של... דודים של... מדובר בחלקי אישים, שגם הנייר הזה אינו סובל את שמותיהם.

ודאי שהאטד מגבת איננו אחד מהם. הוא קצין צה"ל, המורגל לסובב עצמו בפקודים אומרי הן. איש הגון הוא, שהחיים לימדוהו כי העולם נחלק לשחור וללבן, לסוסים ולעגלות. הוא – תמיד היה בין הגוררים ולא בין הנגררים...

על כן, כאשר כמה אזובי הקיר חולקים על דעתו, הוא לא ישחית את זמנו בהידברות, בפתיחות, בטולרנטיות. הוא אינו מנהל משתף, הוא מפקד מכתיב, והוא מצווה להשתיק את קולם של מתנגדיו מן השבוען המתחרה.

מה לעשות, והפיגמאים, הליליפוטים, הקרטינים הללו מסרבים להתאדות, ואפילו עומדים על דעתם.

מכאן עולות השאלות – האם האטד מגבת ניחן בכישרון ייחודי ליחסי אנוש של הפוליטיקאים – היכולת לקשר ולקשב? מי יֵדע?

האם הוא מקרב או שמא מרחיק אותם – את אזובי הקיר, שצריכים להחליט אם למפלגתו הוא נכס או... נטל? ימים יגידו.

האם האטד מגבת יֵדע להתרגל למנהיג של מפלגתו, או קולו יהדהד ויקרא במדבר כמו "שיח האטד"? נחיה ונראה.

מאיר מינדל, מנהל המוזיאון הפתוח - נגבה

נופל במלכודת דבש של ברושי*

תגובה לקריאת ההשבמה של עזרא דלומי: איתן ברושי לכנסת (10.4)

עורך "הזמן הירוק", שלום רב.

שלחתי את תגובתי לאתר הקיבוצים כתגובה להצעתו של עזרא דלומי לשלוח את איתן ברושי לכנסת הבאה, אך תגובה זו לא פורסמה. אני מפחדת שיבולע לי כתוצאה מהקשר שלי עם מועצה אזורית מסוימת. שמתי לב לאחרונה, עד לאן ידם הארוכה של בכירים בממסד הקיבוצי מגיעה.

עזרא, אתה נופל במלכודת דבש שטומנים לך. בתום כהונתו ברושי כראש המועצה האזורית, עובדי המועצה ערכו מסיבת שמחה. איש מהם לא שכח לו עד היום איך נהג עם ראש המועצה מולה כהן ז"ל, תחתיו כסגן הוא חתר באופן בלתי נלאה ונהג בכוחניות עד כדי כך כי בהלווייתו של מולה סירבו חלק מבני המשפחה לאפשר לברושי לשאת דברים.

גם שרי התרבות אופיר פינס ורֵאלב מג'אדלה, לפי מיטב ידיעתי, לא שבעו נחת מתפקודו של ברושי כמנכ"ל. זאת בעקבות מלוא הטענות של ארגוני התרבות והספורט על כוחניות ועל הפרד ומשול בעבודתם מול המשרד הממשלתי.

עזרא, השתגעת לחלוטין! איתן בבחירות הבאות יהיה פנסיונר, וככזה הוא יקבל פנסיה וקצבת זקנה. אין צורך לדאוג לו. עלינו למצוא איש ראוי, צעיר שייצג אותנו בנינוחות, בסובלנות ובהבנה לצרכים האמיתיים. מה אשמה מפלגת העבודה, מה אשמים חברי הקיבוצים שאתה מציע להם נציג הידוע בכוחניות שלו ותו לא? עזרא, שקול בבקשה את עמדתי ופרסם ברבים, כי אפשר למצוא אדם שייצג את המחנה הסוציאלי־דמוקרטי כמו שצריך. היום קיבוצים רבים מצאו דרכי קשר לרשויות המדינה בנושא הקרקעות, כי הם לא מאמינים ומסתייגים מסגנונו של איתן בנושא. עזרא, חזור מהר מהטיול שלך באוסטרליה לראש הנקרה, דבר עם חבריך בקיבוץ ורתום אותם למאבק על בחירת איש דינמי, ישר, מוכשר וחרוץ כנציג התנועה הקיבוצית בכנסת.

רקפת בן אברהם מהצפון
נלקח מהפייסבוק של הכותבת

התנצלות (שטרם הושמעה)

"...אני רוצה שהגמלאים יתנהגו כמו מפלגה חרדית... שלפני כל הצבעה בכנסת [אסיפת הקיבוץ, מועצת התנועה] הם יקבלו עוד כסף ועוד תרופות. וכל מה שהממשלה [ההנהלה, המזכירות] תבקש מהם הם יגידו, 'בסדר, אבל אנחנו רוצים הבטחה איתנה יותר של זקנתנו בכבוד'.

"לאלה מגיע להיות 'טפילים', כי הם כבר עשו את עבודתם".

הדובר איננו מנהיג של מפלגה חרדית. הוא גם איננו פנסיונר. הדובר הוא סופר אהוב של ישראל השורשית, העובדת, פובליציסט מובהק של השמאל ואיש רוח. אחד משלנו.

איש הרוח הוזמן לשאת דברים בפני כנס הפלמ"ח.

הוא לא דיבר על "האסיפה" (או "המועצה") כי אם על הכנסת; ולא על "ההנהלה" (או "המזכירות") כי אם על הממשלה. אבל הדברים יפים שבעתיים בהקשר הקיבוצי.

"הילללתי ושיבחתי אותם על הקמת המדינה [הקיבוץ]", מוסיף הסופר, "והם ישבו בשקט והנהנו בנימוס ובאיפוק. בסוף הערב החלטתי לומר להם שאני מרגיש צורך להתנצל על המצב שבו נמצאים אנשים [חברים] בגילם. האולם התרומם מתשואות. נגעתי לא רק במצוקה הכלכלית שלהם, אלא גם במצוקה הרגשית".

"אסור לקצץ בקצבאות של זקנים", הוא קובע. "להם אין בחירה, הגיל מכתיב את מצבם. הם לא יכולים לעבוד. בריאותם מתערערת. וכשאנחנו נוהגים בהתעמרות כזאת כלפי אנשים שקל להתעמר בהם – זו לא מדיניות כלכלית, זה 'סטייט אוף מיינד'".

הדובר הוא הסופר מאיר שלו.

הוא דיבר אל הפלמ"חניקים, המעטים שבחרו לחיות חיי קיבוץ (אם במייסדים ואם במצטרפים). אך עם אלה אשר עד היום לא זכו לחיות חיים של כבוד ורווחה סבירה – הם אינם נמנים ולא נמנו מעולם.

מה שיש ללמוד מכך הוא ש"הערבות ההדדית" המתממשת במעגלים קהילתיים – וכך פעל הקיבוץ מראשיתו – היא היוצרת חברה שבה גם אם יש הבדלים ביכולות ובכישורים של אנשיה, וגם אם נפתחת בה הדרך לבעלי יכולת יתר להתקדם "יותר מהאחרים" – אין בה בעיקרון מי ש"נותרים מאחור", כי במתכוון אין משאירים אותם ל"חסדיה של המדינה" – ואני מרגיש: "חסדיה"(!!)... שכן להגדיר זאת כחובתה – המדינה נמנעת בכל מקום שרק אפשר.

מאות אלפים של "נושאי עיניהם לירושלים בירתנו בה שוכנת ממשלתנו" נותרים מאחור, כי במוסדות השלטון אין "שמות פרטיים" מוגדרים ומוכרים הנוטלים אחריות לגורלם, אלא אם מדובר בעמותות מבורכות, אשר בעיקרון מאמצות גם הן את רעיון "הערבות ההדדית" וממממשות אותו באמצעות חבריהן... אלא שגם כך אינן הופכות למה שהיה והינו גם היום הקיבוץ, שייחודו בכך שהוא מעניק תחושת שייכות המעוגנת במעמד פורמלי של "שווי זכויות" לכל חבר, ושרידי השואה שהצטרפו לקיבוצים מצאו עצמם במסגרות כאלה – אמנם לא תמיד משופעות באמצעים, אך תמיד מחלקות את מה שיש להן בין חבריהן, ותיקים וחדשים כאחד, ילידי הארץ וגרעינים של שרידי שואה... בדרך שמעבירה לכולם מסר אחד: מהיום שאתם אצלנו – אתם איתנו, ובעיקרון חיים כמונו ולא נמנים עם "ניצולי שואה", שבושה לראות איך הם חיים... לידנו.

כדי להזכיר להמוני בית ישראל את חובתנו לניצולים מקיימים מצעדים, עורכים מסעות וחוזרים כל שנה על טקסים – וזה חשוב.

בקיבוץ – גם זה של היום עם כל השינויים שהוא עובר – בכל זה אין צורך, כי כאמור לעיל – ועל כך אני חוזר שוב ושוב – כשהם אצלנו הם איתנו לכל דבר ועניין, ואחריותנו כלפיהם נובעת ממה שמגדיר אותנו זה 100 שנה ועוד קצת כחברה אחרת, הזוכה ככזאת להערכה בכל העולם – על כל חסרונותיה כחברה של בני אדם, שככל הנראה, עם כל הרצון הטוב, אינם הופכים למלאכים רק כי מישהו חושב כי "זה מה שהם היו צריכים להיות".

עמיקם אסם, אפיקים

ריבוי הוועדות מייצג את עקרון "שלטון העם"

תגובה למאמרו של עוזי בן צבי: מה נרצה לעשות עם עצמנו כשנגדל? ("הזמן הירוק", 10.4)

ראשית אני רוצה לברך את "הזמן הירוק" על כך שלמרות הדרִיפות נגדו הוא הופך לבמת הביטוי והביקורת החשובה בעיתונות הקיבוצית. יישר כוח! מטבע הדברים, כשאתה פותח את הבמה יש הרבה כתבות מהכיוון של מבססי אידיאולוגיית ההפרטה בקיבוץ, שכבודם במקומו מונח, אבל אני מרגיש צורך לחלוק עליהם.

כך הדבר לגבי כתבתו של עוזי בן צבי מ־10.4:

אמנם כמעט כל אחד שחי בתקופת מעבר הקיבוצים ל"רשת ביטחון" המכונה לפעמים "ההפרטה", "התפרקות הקיבוצים", ונמשכת גם בימים אלו, יכול להסביר מה היו הסיבות לתהליך הזה, אבל למעשה זהו נושא מורכב, נושא שהיסטוריונים, סוציולוגים ואנשי רוח צריכים לחקור אותו, ותמונה מקיפה כמו שבן צבי משרטט נראית לי שטחית מאוד. ישנה "אסכולה" שמסבירה את התפרקות הקיבוץ בנימוקים של התרופפות, או היעלמות האידיאלים הסוציאליסטיים מחצר הקיבוץ. ישנה "אסכולה" הגורסת שהשינוי בא ביוזמת בעלי "המשכורות" הגבוהות בקיבוצים. לכל אלו לא ניתן ביטוי בסקירה "ההיסטורית" של בן צבי.

כבר ביקרתי בעבר את תפיסתו הדמוקרטית של בן צבי. היה זה כאשר הוא ביקר את העובדה שבקיבוצים נדרש רוב של 75% כדי לעשות שינוי מהפכני באורחות החיים ובתקנון. הוכחתי אז שבמדינה דמוקרטית נדרש רוב כזה לשינוי חוק בעל אופי תחוקתי (כדוגמת "חוק יסוד הכנסת").

הפעם ניתכת המתו של בן צבי על ריבוי הוועדות בקיבוץ. נכון שמה שרואי היה לבקר הוא את התלות שהייתה לחבר בוועדות בעבר, תלות שפחתה אך לא נעלמה ואולי היא לטובת החבר. ריבוי הוועדות הוא אחד מסממני הדמוקרטיה בכל מקום. ידועה אמרתו של אברהם לינקולן בנאומו בגטיסבורג: "דמוקרטיה היא שלטון העם, על ידי העם ולמען העם". לכן בכנסת יש למעלה מעשר ועדות המשתתפות בהכנת כל חוק. ריבוי הוועדות הנהוג בקיבוץ והשתתפות החברים בהן מייצגים את עקרון "שלטון העם על ידי השתתפות העם", והוא עיקרון חיובי. התופעה של התחסלות ועדות (כמו ועדת חברים, מענקים לעוזבים ועוד) כרוכה בהעברת תפקידים אלו לידי מנהל הקהילה או מנהל הקיבוץ. תהליך זה שנקרא ריכוזיות, חוסר דמוקרטיה, הוא שלילי ביותר, ואכן הוא קורה בלא מעט מן "הקיבוצים המתחדשים".

נראה לי שאתה מציג את מצבו של חבר הקיבוץ בקיבוץ המתחדש באופן קיצוני מדי. הקיבוץ (חוץ מקיבוצים בודדים שבהם הכול הופרט ושירותי הציבור חוסלו) עוד לא מת. גם בקיבוצים שהופרטו יש עדיין מנגנונים של עזרה הדדית, עצם המושג "רשת ביטחון" מלמד על כך. יש קרנות לעזרה הדדית, יש ועדות (רחמנא ליצלן) שהחבר יכול לפנות אליהן, ועדיין הקיבוץ הוא צורת חיים שונה מצורת החיים בעיר.

איתן קליש, גזית

אצלנו הם היו תמיד איתנו

מאות אלפים מבין שרידי השואה החיים בישראל שרויים בעוני ובדוחק. יאמרו מה שיאמרו כל מי שמחפשים חסרונות בשיטת החיים הקיבוצית, אצלנו אין שרידי שואה הסובלים ממחסור בשל היותם כאלה, וזאת כי מיום הצטרפותם של אנשים אלה לקיבוץ, שהפך להיות ביתם, הם קיבלו את זכויותיהם כחברים לכל דבר, ומה שיכול היה הקיבוץ לספק לכלל חבריו, הוא סיפק גם להם – כמו גם לכל המצטרפים השונים שהתקבלו לקיבוץ כחברים. כך היה והינו הקיבוץ בעיקרון.

עם זאת, שלא תהיה טעות: את מה שנשאו עמם בלב (וגם "על הגוף"), כולל שרידי השואה, נשאו בלבם גם אלה ההם שהיו "מגש הכסף" שעליו הוגשה המדינה. והוא דיבר אל כל ותיקי הקיבוצים שהגישו לדורות הבאים את הקיבוץ, על ערכיו החברתיים ועל כל נכסיו הנצברים – מגש כסף ללא המירכאות.

מעל ראשיהם של הפלמ"חניקים הקשישים, מאיר שלו פונה לכנסת ולממשלה. ב"מדינת הקיבוצים" מכוונת הפנייה ב"כינון ישיר" להנהלות ולאסיפות, ואל מזכירות התנועה ואל המועצה.

הפנסיונרים במצוקה; הקיבוץ והתנועה הקיבוצית – "במבחן ערכי ומוסרי" (רשם האגודות).

זה הזמן לעשות: קודם כול, בראש ובראשונה, "הממשלות" בקיבוץ ובתנועה. רבים לא מאזינים. עסוקים בכל מיני חשבונות של "מדיניות כלכלית" חד־צדדית. דווקא הכנסת קשובה, מצפה לתוצאות המבחן הערכי התנועתי. הזמן קצר והוא אוזל.

גם לפנסיונרים לא יזיק להתנער. זה לא נכון ש"להם אין בחירה". די "לשבת שם בשקט ולהנהן בנימוס ובאיפוק".

בעז אפלל, יפתח

צעיר נדקר למוות על ידי חברו בכפר חרוב

סכסוך על לב נערה הוביל ככל הנראה לרציחתו של אור ריבק בן הקיבוץ על ידי חבר הילדות רוסלן יעקובוביץ' שתיעד את גופת הנרצח בסלולרי

אבי אובליגנהרץ

אור ריבק, בן 22, נדקר למוות בלילה שבין שישי לשבת בקיבוץ כפר חרוב. פרמדיקים של מד"א שהוזעקו למקום נאלצו לקבוע את מותו של הצעיר. על פלג גופו העליון נמצאו סימני אלימות.

המשטרה עצרה את חברו של הנרצח רוסלן יעקובוביץ', בן 21, בחשד שדקר למוות את הצעיר שהיה שותפו לדירה בקיבוץ. לאחר הרצח הוא הגיע לשומר בשער הקיבוץ, סיפר לו על המעשה ואף הציג בפניו תמונה בטלפון הסלולרי, שבה ככל הנראה תועד ריבק לאחר הרצח. בין היתר אמר לשומר: "נעים מאוד, דקרתי את השותף שלי". בעקבות הווידוי הזעיק השומר את המשטרה.

יעקובוביץ' הודה ושחזר את הנסיבות. נחקרת האפשרות כי המניע לפשע הוא רומנטי, בשל סכסוך על לבה של בחורה.

יממה לאחר המעשה עבר יעקובוביץ', שמעצרו הוארך בשמונה ימים, בדיקה פסיכיאטרית בבית החולים זיו בצפת. סנגורו, סעיד חדאד, סיפר: "הוא מצטער מאוד על שאירע. הדקירה התרחשה בעת ויכוח ביניהם, כאשר אחזו בו טירוף ואי־שפיות, לכן ביקשתי לשלוח אותו לבדיקה, ואת תוצאותיה טרם קיבלתי".

"המשפחה המומה. היא לא יודעת איך לעכל את האסון הזה, בפרט נוכח העובדה שהשניים היו יותר מחברים, הם היו ממש אחים", סיפרה דגנית הנדל, חברת צוות החירום היישובי של קיבוץ כפר חרוב. "רוסלן היה בן בית במשפחת ריבק, ואפילו ביום שישי האחרון הם אכלו יחד עם אבא של אור ארוחת ליל שישי. ההורים מספרים שהם לא זיהו סימנים מקדימים שהתרחשו על אסון אפשרי מסוג כזה".

אור ריבק ז"ל. צילום מהפייסבוק

"ביקשתי לפני ארבעה חודשים לסדר להם דירה פה בקיבוץ, והם עבדו כאן. רציתי את הבן שלי לידי", סיפר ראובן ריבק, אביו של אור. "הם היו חברים טובים, ואני לא מבין מה קרה שם", הוסיף. לדברי האב, הוא העדיף להביא את בנו ואת חברו הטוב לקיבוץ כדי להרחיקם מהסביבה השלילית שאליה נקלעו.

ריבק נולד בכפר חרוב, ובעקבות גירושי הוריו עבר להתגורר עם אמו במעלות, שם התחבר ליעקובוביץ'. יעקובוביץ' וריבק היו מעורבים יחד בעבר בעבירות אלימות חמורות. נגד השניים התנהל תיק בבית המשפט המחוזי בחיפה בגין עבירות של חבלה חמורה בנסיבות מחמירות. לפי כתב האישום תקפו השניים, יחד עם אדם בשם סאשה גוטמן ועם אחרים, אדם אחר במהלך מסיבה המונית במבנה נטוש במעלות. כתוצאה מהתקיפה נגרמו למתלונן חבלות גוף לרבות שבר דו־צדדי בלסת והוא אושפז ונותח. במהלך המשפט התגלה כי נגד ריבק הוגש במקביל כתב אישום בגין עבירות של נהיגה בשכרות, נהיגה בזמן פסילה ונהיגה ללא ביטוח. כתב אישום נוסף שהוגש נגדו נוגע לעבירות של פריצה וגניבה מבית פרטי. במסגרת הליכי כתב האישום נגד ריבק המנוח בגין עבירות הפריצה לבית הפרטי הוא שוחרר למעצר בית בבית אביו בכפר חרוב ולאחר זמן הותר לו לחזור לשרת ביחידתו בצבא. לאחר חלוף זמן הוסרו התנאים המגבילים שהוטלו עליו והוא חזר להתגורר בבית אמו במעלות, לפני ארבעה חודשים שב כאמור לכפר חרוב, ואליו הצטרף יעקובוביץ'.

מאות מבני המשפחה וחברים ליוו את ריבק ביום ראשון בדרכו האחרונה בבית העלמין של קיבוצו. בין המלווים בלט סבו של אור, מרדכי ריבק, ניצול אושוויץ שנאלץ לקבור את נכדו למרבה האירוניה בערב יום השואה. במקביל, ממשיכה חקירת המשטרה בניסיון להבין את המניע לרצח.

בקבוק תבערה הושלך לעבר רכב בקיבוץ אשבל

ביומיים שקדמו לאירוע נזרקו בקבוקי תבערה נוספים לעבר רכבים נוסעים בשטח המועצה האזורית משגב. בכל שלושת המקרים לא היו נפגעים ברכוש או בנפש

יבל ברקאי

בקבוק המכיל חומר דליק הושלך ביום שני שעבר לעבר רכב בכניסה לקיבוץ אשבל שבגליל התחתון. איש לא נפגע באירוע.

ביומיים שקדמו לאירוע התרחשו מקרים דומים בשטח המועצה האזורית משגב. נוסעי רכב דיווחו על בקבוק תבערה שהושלך לעברם אך לא התלקח בכניסה ליישוב אשחר, ובמקביל דווח על השלכת בקבוקי תבערה על מכוניות שנסעו בין היישוב הררית לצומת יודפת, בסמוך ליישוב אבטליון. נוסעי המכונית דיווחו על שלושה בקבוקי תבערה שהושלכו לעברם, אחד מהם אף התלקח.

למרבה המזל, בכל שלושת המקרים לא היו נפגעים ברכוש או בנפש. בעקבות האירועים זרמו לאזור כוחות משטרה רבים, בהם מפקד מחוז הצפון במשטרה ניצב זהר דביר ומפקד תחנת המשטרה במשגב סנ"צ מעוז בן שבו. גם ראש המועצה רון שני וקב"ט המועצה צדוק יפתח הגיעו למקום.

המשטרה מיהרה לחסום את הכביש לשני הכיוונים למשך שעות ספורות, ובמקום נערכו בדיקות של אנשי הזיהוי הפלילי בניסיון לגלות סימנים שיובילו אל המפגעים. לתושבי היישובים הסמוכים למקום האירוע הועברה הנחיה מטעם המשטרה – להימנע מלצאת אל הכביש – ונהגים שהיו באזור הונחו לנסוע בדרכים עוקפות, שבהן הייתה נוכחות משטרתית מאסיבית. בסריקות שביצעה המשטרה במקום נמצאו בקבוקי תבערה נוספים מוכנים להצתה.

ממחוז צפון של משטרת ישראל נמסר כי בעקבות המקרים האחרונים שאירעו באזור בוצעה הערכת מצב בראשות מפקד המחוז הצפוני ניצב זוהר דביר, ובמהלכה הוחלט על חקירה ופעילות מאומצת בשילוב שוטרי תחנת משגב, היחידה המרכזית הצפונית, יחידות מג"ב ויס"מ, וכן גורמי חקירה וביטחון נוספים. "אנו רואים בחומרה השלכת בקבוקים המכילים חומר דליק לעבר כלי רכב, ונפעל לאיתור המבצעים, מעצרם והבאתם לדין", אמר ניצב דביר.

"אנו רואים זאת בחומרה רבה. אני קורא למנהיגי האזור להתגייס ולפעול במשותף להרגעת הרוחות. אנו מצפים מהמשטרה לנקוט את כל האמצעים כדי שהדברים לא יידרדרו חלילה", ציין ראש המועצה רון שני.

שוק הבשר ו־20% משוק החלב ייפתחו לתחרות

הוחלט על ביטול המכס על יבוא עגלים ופתיחת מכסה משמעותית פטורה ממכס ליבוא בשר טרי, פתיחת מכסות יבוא פטורות ממכס בגבינות קשות, ביוגורט ובשמנת

יבל ברקאי

שוק הבשר ו־20% ממוצרי החלב ייפתחו ליבוא מחו"ל. כך הודיע צוות משותף בראשות מנכ"לית משרד האוצר, יעל אנדורן. הצוות החליט על מספר צעדים להגברת התחרות בשוקי החלב והבשר במטרה להוזיל את המחיר לצרכן. המהלכים אושרו על ידי שר האוצר, שר החקלאות ושר הכלכלה, ויובאו לאישור הממשלה בשבועות הקרובים. בין הצעדים שעליהם הוחלט: ביטול המכס על יבוא עגלים ופתיחת מכסה משמעותית פטורה ממכס ליבוא בשר טרי, ופתיחת מכסות יבוא פטורות ממכס בגבינות קשות, ביוגורט ובשמנת בהיקף של אלפי טונות בשנה, המהוות כ־20% מסך הצריכה של מוצרים אלה בשוק החלב. הצוות בחר להתמקד במוצרי החלב והבשר אשר מהווים למעלה מ־17% מהוצאות משפחה על מזון שעומדות על כ־2,251 שקל בממוצע חודשי. שווקים אלה מאופיינים במחירים גבוהים ביחס לעולם, אשר נובעים מכשלי שוק, ממכסי יבוא ומדרישות רגולטוריות כגון כשרות ובהיעדר תחרות במספר מקטעים המרכיבים את שרשרת הייצור של חלב ובשר בקר. בתחום בשר הבקר החליט הצוות על ביטול המכס על יבוא עגלים, לרבות עגלים שמשקלם עולה על 250 ק"ג. כמו כן תיפתח מכסה פטורה ממכס (0%) בהיקף של 5,700 טון ליבוא בשר בקר טרי.

המהלך ילווה בתמיכה של כ־25 מיליון שקל בשנה לענף הבקר במרעה והסברה בנושא ההבדלים בין שיווק בשר טרי לקפוא, ויוקצה תקציב נוסף של 45 מיליון שקל לתמיכה בענף המפטמות על מנת לאפשר להן להסתגל לשינויים בשוק.

בתחום החלב בוצעה השוואה מקיפה של מחירים ברחבי העולם ונבחנו מאפייני משק החלב במדינות רבות. מהנתונים עולה כי מחירי מוצרי החלב בארץ גבוהים בעשרות אחוזים מהממוצע ביחס למדינות ה־OECD, בעיקר בשל היעדר תחרות על המחיר לצרכן מצד המחלבות הגדולות ועלות דרישות הכשרות, כך גם במוצרים המפוקחים. הצוות החליט על פתיחת מכסות יבוא פטורות ממכס בהיקפים משמעותיים למגוון מוצרי חלב המהוות כ־20% מסך הצריכה של מוצרים אלה בשוק החלב: למעלה מ־6,500 טונות גבינות קשות, 1,250 טונות חמאה ושמנת ו־1,500 טונות יוגורט. נוסף על כך יגובשו נהלים חדשים לחלוקת המכסות הפטורות ממכס במטרה להגדיל את יעילות ההקצאה, בין היתר כדי להבטיח כי ביטול המכס יוביל להוזלת המחירים לצרכן. כמו כן תופעל תכנית ייעודית לתמיכה במחלבות קטנות אשר יגדילו את נתח השוק שלהן ואת מגוון המוצרים שהן מייצרות במטרה להגביר את התחרות בשוק המקומי. המהלך יילווה בהשקעה של 65 מיליון שקל לטובת התאמת רפתות לתקני איכות סביבה ולהגברת היעילות בתחום.

במקביל אישרה ועדת הכלכלה את תקנות תכנון משק החלב בראשות ח"כ פרופ' אבישי ברוורמן, הקובעות עקרונות ודרכים לחלוקת מכסות ייצור חלב ליצרנים קיימים וחדשים. הוועדה קיימה מספר דיונים בתקנות, שבהם הבהיר היו"ר ברוורמן כי בכוונת הוועדה לוודא שלא תהיה פגיעה ברפתות הקטנות.

הושחתה אנדרטה לחללי צה"ל ונעקרו מצבות במשמר הנגב

צילום: פייסבוק רדיו דרום

יפעת זילברשטיין

חברי משמר הנגב הוכו לאחרונה בתדהמה כשגילו כי אלמונים השחיתו אנדרטה לזכר חיילי צה"ל המוצבת בחלקה הצבאית, ועקרו מצבות בחלקה האזרחית של בית העלמין של הקיבוץ. כוח משטרה שבא למקום אסף טביעות אצבעות ונפתחה חקירה.

מהקיבוץ נמסר כי אין מדובר באירוע ראשון וכי זוהי תופעה הנמשכת תקופה ממושכת ומתגברת בחודשים האחרונים. "המצב יצא משליטה", אמרה לעיתון "הארץ" הרס פרץ, מנהלת אגודת מתיישבי משמר הנגב. "בית העלמין שלנו הפך למגרש המשחקים של הבדואים, ומדי כמה חודשים הם נכנסים לשם ועושים ונדליזם. זה בית קברות עם יותר מ־200 קברים, אבל כבר אין עציצים או בתי נרות־נשמה כי גונבים והורסים הכול. התושבים כבר מיואשים".

מקרה זה מתווסף לשני מקרים של השחתת בתי עלמין במועצה בני שמעון בשבועות האחרונים, בקיבוצים בית קמה ושובל. ראשת המועצה סיגל מורן ציינה בדאגה כי מדובר בגל ונדליזם בבתי עלמין ברחבי המועצה, ויחד עם זאת מדובר ב"חציית קו אדום משתי בחינות: התחולל שם ניתוץ נוראי של מצבות, כולל האנדרטה לזכר חללי צה"ל. שנית, לא נראה שהיה כאן ניסיון גניבה של מתכות, אלא עשו את המעשה לשמו – השחתה – וזה בעיניי חמור מאוד. נראה שיש כאן מסר ברור או איזשהו נקם, וזה צריך להדאיג אותנו מאוד", אמרה מורן ל"רדיו דרום".

מורן הזהירה כי המעשה הלאומני בתחומי המועצה עלול לפגוע במרקם היחסים עם התושבים הבדואים בסביבה וקראה למנהיגי האוכלוסייה היהודית והבדואית להתאחד בגינוי נגד התופעה המסוכנת. "יש קווים אדומים שאין לחצות אותם, ואני קוראת לכולם בנגב לעצור כאן".

ראשת המועצה הביעה את אמונה כי המשטרה תעשה את עבודתה על הצד הטוב ביותר כדי להביא את האשמים לדין ולמנוע הישנות מקרים מהסוג הזה. "לצערנו מדובר בתופעה שחוזרת על עצמה פעמים רבות מדי במועצה שלנו, ולכן אנחנו עושים הרבה מאוד פעולות שמכוונות למצוא את מי שעומד מאחורי המעשים הללו".

מהמשטרה נמסר בתגובה כי "תחנת רהט פתחה בחקירה במישור הגלוי והמודיעיני".

מילואות ומשקי המפרץ חתמו שנה כלכלית מוצלחת

יבל ברקאי

"במהלך השנה הושלמו הגדרת החזון והאסטרטגיה של מילואות ושל משקי המפרץ שאושרו באסיפת הבעלים ולהם מחויבת ההנהלה ופועלת ליישומם", אמר יו"ר מילואות יונתן מלמד באסיפת המשקים השנתית לסיכום 2013 והצגת היעדים של התשלובת ל־2014.

באסיפה השתתפו חברי הנהלת מילואות ונציגים מ־25 המשקים מהגליל המערבי ומזבולון השותפים בתשלובת הכוללת מפעלים בתחומי החקלאות, המזון, שיווק ויצוא, ייצור, קירור, אריזה ועוד.

היקף הפעילות של מילואות, אשר בבעלות 23 קיבוצים ושני מושבים בגליל המערבי, הסתכם אשתקד ב־2.2 מיליארד שקל. "ההנהלה פועלת לחיזוק הארגון בשלושה כיוונים: בענף הפטם, בשיווק הפירות בארץ ובחו"ל ובהרחבת הפעילות בנדל"ן. על 'שלוש רגליים' אלו יעמוד הארגון ביציבות בשנים הקרובות", הדגיש מלמד.

מנכ"ל מילואות און ברזילי ציין כי "ב־2013 היינו עדים להמשך התהליך של שקיעת הסקטור החקלאי, הן המשפחתי והן הקיבוצי והמשך מגמת הפגיעה בהתיישבות ובפריפריה. בשנים האחרונות, ובעיקר השנה, מפגנות הממשלה, הכנסת ונציגיהן אצבע מאשימה לחקלאים בכל הקשור ליוקר

יונתן מלמד, יו"ר מילואות. צילום יחצ

המחיה ולעלויות מחירי המזון בישראל. בעוד שברוב העולם המערבי גוברת מעורבות השלטון בחקלאות, בתכנון ובתמיכה בחקלאים, בארץ המצב הפוך ולא רק שאין עזרה, המדינה עושה ככל יכולתה להזיק".

ברזילי מודאג מאוד מהמשבר הקשה שבו מצוי היצוא החקלאי ומהתחרות "מול חקלאים ממדינות אחרות, שם נהנים מסיוע ומתמיכה ממשלתית. מעל ענפים שלמים מרחף איום על עצם קיומם, לדוגמה ענף האפרסמון, הפלפל, האשכולית האדומה ועוד. על אף האמור לעיל, למילואות ולמשקי המפרץ הייתה שנה מוצלחת והתוצאות העסקיות היו טובות ורווחיות בכל הענפים".

לדברי ברזילי, היעדים המרכזיים ב־2014 יהיו המשך פיתוח החברה והגדלת הפעילויות שלה על מנת לצמצם את תלותה בענף הפטם. במקביל ייבחנו חלופות להמשך הפיתוח הן של מילועוף והן של פעילות השיווק והנדל"ן, תוך חיפוש אחר נושאים נוספים לפיתוח.

בקצרה • בקצרה • בקצרה

נחנך פרויקט המעגנה בעין גב

שר התחבורה ישראל כץ, שר התיירות עוזי לנדאו ומנכ"ל משרד החקלאות ופיתוח הכפר רמי כהן נטלו חלק בטקס חנוכת פרויקט המעגן בנמל עין גב. מדובר בפרויקט המשותף למשרדי התחבורה, התיירות והחקלאות וביוזמת המועצה האזורית עמק הירדן בהשקעה של 6.6 מיליון שקל.

במהלך הטקס אמר שר התחבורה, ח"כ ישראל כץ: "פרויקט שיקום המעגנה מתחבר לעובדה שאנו עמלים על חיבורה של כל הארץ, וככל שהפרויקטים התיירותיים יגדלו כך יתיירו כאן יותר. אזור הכנרת הוא אחד האטרקטיביים ביותר והוא מהווה סמל ישראלי לאומי שעלינו לקדם ולטפח".

יוסי ורדי, ראש המועצה האזורית עמק הירדן, אמר כי הפרויקט המבורך של העמקת מעגן עין גב מאפשר כיום את החזרת המעגן לשימוש ספינות התיירות הגדולות ולשימוש ספינות דיג. העמקת המעגן עד לגובה של 217- מאפשרת עגינת ספינות גם בעונות שחונות שבהן המפלס נמוך כמו בשנה זו.

חיים סתתיהו, מנכ"ל תיירות עין גב, מציין כי חברת השיט בעין גב משיטה כ־700 אלף איש בשנה בכנרת, ברובם צליינים.

יבל ברקאי

מורי הודה בקבלת שוחד ועשוי להישלח ל־18 חודשי מאסר

המדינה מבקשת לגזור 18 חודשי מאסר בפועל על אבנר מורי, ראש המועצה האזורית מרחבים לשעבר, שהודה בעבירות שוחד ואחרות.

מורי הודה, במסגרת הסדר טיעון, כי קיבל שוחד של 20 אלף שקל מהקבלן יואב עזריה כאשר שימש כראש המועצה האזורית מרחבים (בשנים 2004–2008). על פי כתב האישום המתוקן, "הנאשם ועזריה היו מודעים לכך כי המתת ניתן לנאשם מתוך הנחה וציפייה לפיהן יפעל הנאשם, במסגרת תפקידו כראש המועצה, לקידום ענייניו של עזריה מול המועצה בכלל, ויסייע לו לקבל עבודות של המועצה בפרט. כתוצאה מהשוחד זכה עזריה במספר עבודות בנייה במועצה".

אישום נוסף שבו הודה מורי הוא כי קיבל ממוטי טרבלסי, בעלים של חנות למוצרי קרמיקה בתחומי המועצה, מימון בסך 11,500 שקל לשלטי בחירות של מורי. טרבלסי שילם במישרין תמורת השילוט, ובכך קיבל מורי תרומה אסורה, שכן התרומה המרבית היא 5,000 שקל לתורם.

יפעת זילברשטיין

נער נפגע קשה בעת שרוקן צואת פרות בצרעה

נער בן 14 נפגע באורח קשה בקיבוץ צרעה לאחר שנחשף לגז מתאן. החשיפה נעשתה בעת שסייע לאביו בריקון צואת פרות מרפת הקיבוץ לתוך משאית.

הנער, שניצב על גג המשאית, שאף את הגז ואיבד את הכרתו. אביו סיפר לכוחות ההצלה שהוזעקו למקום כי "הוא הותיר בנו על גג המשאית כארבע דקות, וכשקרא לו הבחין שהוא לא עונה. אז מצא אותו שכוב על גג המשאית והזעיק אותנו", סיפר שמעון בוחבוט, חובש בכיר במד"א שהוזעק לקיבוץ, הנמצא בסמוך לבית שמש.

אנשי מד"א נאלצו להזעיק צוות של לוחמי אש, ובעזרת טרקטור הצליחו אלה להוציאו החוצה. הצוות ביצע בנער פעולות החייאה ופינה אותו במצב קשה אך יציב לבית החולים הדסה עין כרם.

"האב היה לחוץ והרגענו אותו", תיאר בוחבוט. "הוא התלווה אלינו לאמבולנס וסיפר כי זו הפעם הראשונה שהבן מתלווה אליו לעבודה".

נסיבות האירוע נבדקות על ידי המשטרה.

גז מתאן נוצר עקב ריקבון של חומרים אורגניים. המתאן נפלט בכמות ניכרת מקיבותיהן של כבשים ופרות. מקור נוסף לפליטתו הוא פירוק של פסולת אורגנית במזבלות.

יבל ברקאי

תושב מפלסים נעצר בחשד לגידול מריחואנה בשטח ציבורי בקיבוץ

בלשי משטרת שדרות במרחב לכיש עצרו ביום שלישי שעבר תושב קיבוץ מפלסים בחשד כי גידל שתילי מריחואנה בשטח ציבורי בקיבוץ. החשוד נעצר לאחר שנצפה על ידי בלשי המשטרה משקה את השתילים. בחיפוש שנערך בביתו נתפסו עציצי מריחואנה נוספים.

תצפית שהציבו בלשי משטרת שדרות בקיבוץ הבחינה בתושב המקום כשהוא נושא בקבוקי מים ומגיע לקראת ערב להשקות את שתילי המריחואנה שנשתלו בחלקה בשטח ציבורי בקיבוץ. הבלשים בפיקודו של פקד כפיר אדרי עצרו את החשוד, תושב קיבוץ מפלסים בן 27, והביאוהו לתחנה.

בחלקה נתפסו 13 שתילים. בסמוך אליה הוכשרה חלקה נוספת לשתילת צמחים נוספים. בחיפוש שערכו הבלשים בביתו של החשוד נמצאו שני עציצי מריחואנה נוספים, ספרי הדרכה לגידול מריחואנה, מריחואנה בתפזורת וזרעים. בתום חקירתו שוחרר החשוד בתנאים מגבילים.

יפעת זילברשטיין

פינוי הנער בקיבוץ צרעה

מה נרצה לעשות עם עצמנו לכשנגדל?

חוקי המשחק בקיבוץ שונים מבכל מקום אחר. שם ברזומה אתה מציין את עברך הצבאי וכולם מעריכים זאת. בקיבוץ זה באמת לא נחשב, אתה אפילו לא טורח לציין זאת. מאמר שלישי בסדרה

עוזי בן צבי

בן הקיבוץ שזה עתה סיים את הצבא – במקרים רבים כקצין ומפקד, מישהו שחיי אדם, ממש, היו על כתפיו – חוזר לקיבוץ, ואיש לא מתרשם מהעובדה הזו. הוא חוזר להיות פיון, בן משק, שעדיין לא התקבל לחברות, והעובדה שהיה לוחם ומפקד לא עושה רושם על איש.

בן ובת המשק שסיימו את הצבא צריכים להת־חיל מסלול חדש, מסלול בן משק לחברות. איש לא מתרגש מעברם הצבאי, זה לא באמת מעניין מישהו.

אם חלילה היית בטלן בימי נעוריך, חזרת למעמד הנחות של בטלן סדרתי. אם עזבת את הלימודים בכיתה י' והלכת לעבוד על הטרקטור בפלחה, מעמדך עם חזרתך מהצבא (שם לפעמים לא הגעת רחוק עקב חוסר השכלה מתאימה) גבוה בהרבה מזה של גיבור החיל. הוא יגיע ישר לחדר האוכל לחצי שנה, אותך יקלטו באהבה רבה, ישר לכיסא הג'ון דיר.

חוקי המשחק בקיבוץ שונים לחלוטין מבכל מקום אחר. שם ברזומה אתה מציין את עברך הצבאי וכולם מעריכים זאת. בקיבוץ זה באמת לא נחשב. אתה אפילו לא טורח לציין זאת.

אתה או את חוזרים היישר למשטר הוועדות, המשטר ששלט בכל פרט מחייכם לפני הצבא, ופה ושם במהלך השירות (ועדת חיילים, ועדת שיכון) חזרו לשלוט בחייך במלוא עוצמתם.

חוקי המשחק שהלכו עמך לאורך שנות חייך חוזרים לתפקד, מוועדת ההשכלה שמחליטה אם תצא ללמוד או לא (רוב הפעמים לא, יש בתור רבים לפניך, אז שב בשקט ותחכה לתורך), תפנה לוועדת שיכון לקבל חדר בשיכון הרווקים, חדרך 25 מ"ר, מקלחת ומטבחון, לפעמים מרפסת, זה ביתך עד שתתחתן או שתוכרז כרווק זקן הזכאי לעלות כיתה בסולם הדיור.

אתה מקבל פנייה מרכז ועדת המינויים (ועדת שיבוץ), מבקשים שתרכז את ועדת דור צעיר (ח"ץ). לא ממש בא לך, אבל מי מסרב? אתה עוד במסלול הצבאי בראש.

פונים אליך מוועדת תרבות לרכז את החג הבא – קל להתלבש על ה"פראיירים" שרק נחתו בקי־בוץ, שירדפו הם אחרי החברים. מוועדת ספורט פונים אליך לארגן את הספורטיאדה ביום העצ־מאות. עוד לפני שהבנת מי נגד מי, אתה כבר חצי שבוע בישיבות הוועדות.

בין לבין אתה במסלול קבלה לחברות, עברת את ועדת החברים והאסיפה ואתה מועמד במסלול מקוצר לחברות, עוד שנה ואתה חבר מהמניין.

סיימת את חצי השנה בחדר האוכל, כבר קי־בלת צו קריאה לשלושים יום (בצבא אתה סרן צ. בקיבוץ אתה רק מועמד לחבר), אתה הולך, וחוזר לפגישה עם ועדת עבודה, שם מעלים בפ־ניך מספר הצעות, שלא פעם אף לא אחת ממש מוצאת חן בעיניך, לפ אחרי הכול בא לעבוד בפ־לחה, ופה מציעים לך לעבוד בין שמונה לעשר שעות ביום ליד מכונת הפלסטיק במפעל, אחרי הכול, אתה אולי מפקד בצבא, אבל כאן אתה חסר מקצוע שצריך ללמוד הכול מאפס.

המסלול הזה, שמתחיל בדרך כלל מחוץ לקי־בוץ, ביציאה ללימודים המכשירים אותך בתחום ההנדסי או מקצועי אחר, מתחיל כאן, קצת כמו בימי הביניים, משלב השוליה לבעל המקצוע.

המסלול הזה, שמתחיל בדרך כלל מחוץ לקיבוץ, ביציאה ללימודים המכשירים אותך בתחום ההנדסי או מקצועי אחר, מתחיל כאן, קצת כמו בימי הביניים, משלב השוליה לבעל המקצוע

אתה מתחיל במסלול של עבודה, ישיבות וועד־דות, נסחף לעשייה מכל הסוגים, משחק כדורסל בקבוצה המקומית בליגה ב', והחיים נראים דבש, אבל כל חבריך מהצבא כבר בדרך לשנה בדרום אמריקה, ואתה? שובר את הראש איך לעשות את הכסף, לבקש שנת חופש? ועדת חברים מתחלחלת, הרי רק התחלת את המסלול להיות חבר קיבוץ כמו שצריך, עוד לא התקבלת לחברות רשמית, וכבר שנת חופש?

אתה מחכה עוד קצת, מתקבל לחברות ויוצא לעשות קצת כסף, אחרי חצי שנה אתה יוצא למסע הנכסף בחו"ל, מפרק את התסכולים עם החברה בריו, הולך בניו יורק ומסתחרר מהגב־הים, אבל הכול נגמר בסוף, ואתה חוזר, בלי גרוש על הישבן, ומתחיל את המסלול מחדש בקיבוץ. איש לא מבטיח לך שמקום העבודה נשמר, עבורך הכול מתחיל מחדש.

החדר שלך נשמר לך בשנת החופש. ההורים דואגים לכמה דברים ולריהוט בסיסי, ואתה מנסה להסתדר עם התקציב, וקצת כסף שנשאר משנת הקבע.

משהו בקיבוץ שעזבת וחזרת נראה לך קצת חורק, השיח במדרכות קצת משתנה, אתה עדיין לא קולט מה הולך, אבל אתה תגלה, הרבה יותר מהר ממה שחשבת. אבל על כך במאמר הבא.

גלויה מתחתית 4 העולם

בבוקר שלמחרת התמקדו מהדורות החדשות בספרו של שר החוץ לשעבר בוב קאר, שירד על הלובי היהודי באוסטרליה וטען שהוא גורם לממשלתה להתיישר לפי הימין הישראלי. פתאום לא הכול פסטורלי. רשימה רביעית ואחרונה בסדרה

עזרא דלומי

מן החדר הסמוך, בבית שבו אני מת־ארח בסידני, בוקעות ממקלט הטל־וויזיה צעקות נלהבות של קהל. קשה שלא לזהות: משדרים כאן את הגרסה האוסטרלית של "נולד לרקוד". לא רק הפורמט זהה, גם צוות המבקרים. יש את המבקר הפילוסוף שמחרטט על הקשר בין הריקוד לרוח האדם, יש את המבקר שמפרגן ללא תנאי, יש את הקטלן ויש את הציניקן. רק שכאן זה עוד יותר מוחצן. ויש – הכיצד לא – רצף של תכניות שף, שבהן מהגגים על איכותו של המרקם והרכבו של הרוטב, ובישול תחרותי עם ילדים ועוד ועוד מיני תכ־ניות בסוגה. לא להאמין כמה זה דומה, מייצרים פורמט והוא מסתובב בכל העו־לם. מה זול יותר מאשר לשכפל.

פארק המאה בסידני. כיף "לעשות הליכות" סביב האגם.
צילום: עזרא דלומי

בבוקר שלמחרת התמקדו מהדורות החדשות בספרו של שר החוץ לשעבר בוב קאר ("מיומנו של שר חוץ"), שירד על הלובי היהודי באוסטרליה וטען שפעילותו גורמת לממשלתה להתאים את עמדותיה לעמדות הימין בארץ. הציטוטים מן הספר תפסו הרבה ממה־דורות החדשות ומתכניות הטלוויזיה. ולא רק את התקשורת, אלא גם את הרחוב: בלב סידני ישנו פארק מקסים עם אגם במרכזו, שהוקם במלאת מאה שנה למדינה. מרחבים עצומים של ירק ועצים ענקיים. כיף "לעשות בו הליכות". וכך, בעודי נח לרגע על הספסל ליד הברזייה, עצרו לידי שני רוכבי אופניים ודסקסו את החדשות. "היהודים האלה", שח האחד לחברו, "כתבו את התנ"ך ומאז הם טוענים שאלוהים הוא רק שלהם. מחר אני אכתוב ספר ואגיד שאלוהים הוא שלי..." חברו הנהן בחיוך מהכאילו בדיחה והם המשיכו ברכיבתם. תחילה התייחסתי להערה זו כאל קו־ריוז, אבל אחר כך, כששמעתי שיש אימוני קרב מגע של צעירים יהודים במטרה לאבטח בתי כנסת ובתי ספר של הקהילה, התחלתי לתהות שמא מה שנראה כל כך שקט וכיפי אולי לא לג־מרי־לגמרי כזה.

עוד השוואה בלתי נמנעת בין שם לכאן היא האוזניות הקטנות התקועות משני צדי ראשו של כל אדם שני ועושות אותו אטום לנעשה סביבו. ובסידני, התל אביב של אוסטרליה, הרבה יותר מאשר בתל אביב. הסיטואציה הזאת מאמללת אנשים כמוני, שלא מיומנים כל כך בהפעלת כלב נחייה אלקטרוני – Google Maps , Waze או GPS – וזקוקים מעת לעת להדרכה כדי להגיע למקום כלשהו. אתה עומד בצומת, רוצה לשאול, ושניים מכל שלושה חולפים לידך וגורמים לך לחוש מבוכה: האם לגרום להם להוציא את האו־זניות, רק כדי לשמוע את התשובה: "מצטער, אני לא יודע איפה זה..."?

סידני היא גם מקום מושבם של רבים מחב־רי הקבוצה של 1974, כך שבכל ערב נערך עוד מפגש כדי למשוך את הסוף עד אינסוף. באמת לא היה חשק לגמור. כך, עד חצות הלילה שבט־רם חזרתי ארצה. בין לבין התעקש דייב להטביל אותי באחת מבריכות מי ים ציבוריות וחופשיות, השתולות בפאתי כל חוף כאן. חמש פעמים הים סער כל כך, עד שהוא כיסה בגליו את הבריכות. בפעם השישית קפצנו למים הקפואים. רעיון טוב, בריכות חופשיות...

***

בנחיתה בלוד, ליד המזוודות, שמעתי קול מוכר אומר בטון תקיף לחבר שירד איתו מהמטוס: "אני באוסטרליה כדי לסדר מקום לילדים שלי לחיות בו. גמרתי עם ישראל". הסתכלתי וראיתי את ר', פעם שותף להתארגנות בתחום הצדק החברתי. מרוב מבוכה, התעלמתי. אין הפי אנד.

קריאת השכמה (ב)

יותר נוראה מצנזורה זו הצנזורה העצמית. לא צריך לצנזר את האנשים, הם מצנזרים את עצמם. מרוב פחד. "אולי המאמר הזה ביקורתי מדי, אולי הטוקבק לא מנומס מספיק, למה לנו". כן, זאת האווירה באתר הקיבוצים בחלוף שישה שבועות מאז החליט איתן ברושי, באקט של השתלטות עוינת על הדמוקרטיה הקיבוצית, למנוע את פרסומו של "הזמן הירוק" באתרי התנועה. הבעיה עם הכבשים שמאמינות כי יוכלו "לשנות את הזאב מבפנים" היא שהן לעולם לא יֵדעו אם הצליחו...

אמנויות הלחימה

בניגוד לקלישאה הידועה, האמנות והתרבות לא רק שלא יצאו להפוגה תחת שאון התותחים אלא נהנו מבום אדיר כששאון התותחים נשמע בארצנו. גלריית מקרא סטודיו התל־אביבית היוותה בית חם עבור אמנים מגויסים בכלל ועבור חברי קיבוץ שהיטיבו לשלב בין האחיזה ברובה ובמכחול בפרט בתקופת מלחמת השחרור

בעמדת השמירה – רות שלוס 1948

יובל דניאלי

"כשהתותחים רועמים המוזות שותקות". לפתגם עממי זה כנראה שאין סימוכין בהיסטוריה האמנו־תית. אמת, כאשר העם מגויס למלחמה, ובו אמנים ויוצרים צעירים, הם אינם פנויים לעסוק ביצירה כבימים ימימה. סדר העדיפויות משתנה, ולעתים האמנות מוזזת הצדה לטובת רעם התותחים.

ידוע שחוויות המלחמה הקשות משאירות צלקות שקשה להשתחרר מהן. הן מלוות את החווים אותן לאורך שנים רבות ולעתים עד קץ החיים. חוויית המלחמה היוותה תמריץ ליצירות אמנות רבות. בהיסטוריה העולמית, ואף הישראלית, מוכרות כמה יצירות אמנות מהמעולות והמפורסמות שנ־עשו בהשראת קרבות דמים. היו אמנים שתיעדו ביצירתם את המלחמה, במהלך הקרבות, על פיסות נייר מרופטות, על גבי מסמכים צבאיים, על כל דבר שהיה בהישג יד.

אמצעי לשחרור עומסים רגשיים

אני מכיר כמה יוצרים שתפ־קידם הצבאי היה לתעד בציור את הקרבות. אחד מהם הוא שמואל כץ (געתון), שקיבל מי־נוי רשמי של כתב־צייר צבאי וליווה את הלוחמים בקרבות בדרומה לצלם צבאי (מבצע סיני, מלחמת ששת הימים, יום כי־פור). במלחמת השחרור ישב כץ בקיבוץ אילון שבגליל המערבי על גבול לבנון, ומשם תיעד בידו הקלה את אירועי הקי־בוץ והמלחמה. חברי הקיבוצים שישבו על הגבול היו מגוי־סים להגנת הבית. הם נקראו "חיל משמר" (חי"ם). למי שלא זוכר, שמואל כץ ליווה באיוריו ב־1949 את סיפוריו בהמשכים של יגאל מוסינזון שהתפרסמו ב"משמר לילדים" תחת השם האלמותי "חסמבה" (חבורת סוד מוחלט בהחלט). איורים שלמים שולבו בסדרת ספרים בשם זה.

האמנות במהלך הקרבות ואחריהם היו אמצעי לשחרור עומסים רגשיים, ונטילציה רג־שית, וכלי לביטוי סערות נפש וחוויות מעצבות.

בציוריהם ביטאו גם השקפת עולם, סוג של שליחות. היו יוצרים שהיו חייבים לעבור היטה־רות מסוימת (קתרזיס) כדי ליצור. הם נזקקו לזמן החולף כדי לעכל את ההתרחשות. החיילים הצ־יירים ששבו מהקרב החליפו את הרובה במכחול הציירים ויצרו יצירות בהשראת המלחמה. היו גם "יישובי משלט", אותם קיבוצים ומושבים שישבו על הגבולות והיו לחלק מהמערך הלוחם במלחמת השחרור.

מקום של כבוד בהיסטוריה של האמנות הישראלית

אחת הגלריות הראשונות בתל אביב שפתחה שעריה בפני חיילים־ציירים מדור תש"ח הייתה "מקרא סטודיו", ששכנה באלנבי 56 ונוהלה על ידי שני יוצאי גרמניה: אירם סמואל ופטר זילקה. הזוג הפעיל ספרייה־גלריה, מקום מפגש לאמנים צעירים, לחיילים בחופשה, לסטודנטים ולקיבו־צניקים. במקרא סטודיו היה אפשר לשתות קפה, לעיין בספרי אמנות חדשים ולהתעדכן בנעשה בעולם בתחום האמנות. שרגא ווייל (העוגן) מעיד: "שם התוודענו להנרי מור ולאמנות המקסיקנית. בעלי הגלריה נתנו לנו מקום לתצוגה, עודדו או־תנו ותמכו בפעילותנו האמנותית. יש להם מקום של כבוד בהיסטוריה של האמנות הישראלית" (מתוך הזהות האידיאית ועצמאות הביטוי – "אמ־נות בשירות רעיון", י"ד). ואכן, באוקטובר 1948 נפתחת תערוכה בשם "חיילים מציירים" בגלריית מקרא סטודיו. את התערוכה ארגן שירות התר־בות של צבא ההגנה לישראל. בין המשתתפים בתערוכה יש גם ציירים וציירות חברי קיבוצים, שנכללו בתערוכה בהיותם חברי קיבוצי משלט.

מבקר האמנות של "על המשמר" אגון קולב משבח את התערוכה במילים אלו: "היא מעניינת, משום שהיא אמיתית ויונקת באורח טבעי ממקורו־תיה של כל אמנות טובה; בן אדם חי את המציאות ומגיב עליה בהתאם לנתוניו ובכוח ראייתו שלו. תערוכה זו מראה לנו את הנוער הישראלי ביחסו אל הזמן וביחסו אל האמנות כאחד". וכדי להדגיש את הדברים כותב קולב בהמשך: "הם נמנעים מכל פאתוס, מתרחקים מאפקטים צור־מים, זונחים את הצ'יזבטים". רושם עז מותירות עבו־דותיו של שרגא ווייל: "ווייל הוא 'טירון', יש לו רעיונות ויש לו גם הבשלות הטכנית הדרושה. החייל היושב, המסתכל כבחלום במעוף החסידות (אביב) – נרשם בזיכרונו של כל צופה" ("על המש־מר" 9.10.1948). ראיתי את יצירתו של ווייל בחדר עבודתו בקיבוצו העוגן. ציור אופ־טימי ומלא תקוות אחרי תקופה ארו־כה של חוסר ודאות וביטחון אישי.

שלוש ציירות מוזכרות לטובה בתערוכה: יהו־דית אורן (חצור), רות שלוס (להבות הבשן) וגילה זלצמן (עין החורש). עוד מוזכרים כמשתתפים בת־ערוכה: רודא ריילינגר (הזורע), יוחנן יעקובוביץ' (לימים בן יעקב, הזורע), משה פרופס (גדוד 51 – לימים מורי לציור מקיבוץ עין החורש), נפתלי בזם (שירות מודיעין), יורם קניוק (פלמ"ח – שהיה כידוע סופר מצליח מדור הפלמ"ח), מיכאל ארגוב (גדוד 75), ז'אן דוד (חיל הים) ועוד רבים וטובים השתתפו בתערוכה שהתקיימה בעצם ימי הקרבות. על רות שלוס כותב קולב שגם הפעם "היא מתגלה ברישומיה הבנויים בכוח; 'הסיוז'ה הצבאי' (הנו־שא הצבאי) מעורר אותה לא לאילוסטרציות אלא לתמונות מוגמרות בשחור־לבן".

כשריפים מסרטי מערבונים

בפברואר 1949 מתקיימת עוד תערוכה במקרא

שומר לילה – שרגא ווייל 1949

חיות הנגב – יוחנן בן יעקב 1949

סטודיו, הפעם של שלושה ציירים חברי הקבה"א: יוחנן בן יעקב, שרגא ווייל ורודא ריילינגר. מבט על הציורים מגלה שחלקם עוסק במלחמת השח־רור וחלקם בהווי החיים הקיבוצי. השילוב בין המלחמה לבין הקיבוץ מובן וברור בנסיבות הזמן. יוחנן בן יעקב מצייר את "חיות הנגב" (פלוגת הסיור של גדוד 9), הסוואה בקיבוץ, נשק, שכונה ערבית, תזמורת הצי וכדומה. על יצירתו של בן יעקב "חיות הנגב" כותב חוקר התרבות הישראלי ד"ר אליק מישורי בספרו "סביב למדורה בסלון": "לעומת החביבות המאפיינת את הלוחמים האלה ברישומים של גוטמן ונבון, תיאר אותם הצייר בן יעקב כשריפים מסרטי מערבונים. "חיות הנגב" של בן יעקב אינם מוזנחים. עמידתם מפגינה ביט־חון עצמי רב (אולי אפילו התנשאות). הם מתוארים בקווים בטוחים המתעכבים על אביזר שלא תועד בידי שום אמן משלושת אמני המלחמה האחרים: השברייה, אותו פגיון, שהיה פופולרי בתקופה, סמל לגבורה אישית".

ווייל נותן ביטוי הן בתוכן והן בשמות הציו־רים למאורעות המלחמה: כפר כבוש, מלחמה, לאחר הפעולה, יציאה לסיור, חילוף משמרות, פגישת רעים וכדומה. ואילו ריילינגר מצייר אף הוא נושאים הקשורים למלחמת השחרור: בחפירה, ביער, מנוחה ועוד. נזכור שווייל וכץ הגיעו לארץ מקפריסין ומיד נשאבו אל מציאות של מלחמה. ריילינגר הגיע ב־1940 ונכלא לתקופה קצרה בע־תלית. בן יעקב הגיע לארץ מגרמניה ב־1933 והיה ממייסדי קיבוץ הזורע.

אייקון תרבותי עתיר זכויות

אגון קולב (1892–1959) היה היועץ האמנותי של מקרא סטודיו, וגם היה אוהד גדול של קיבוצי השומר הצעיר בהיותו חלק מהתנועה עוד בהונג־ריה. קולב עזר, עודד ותמך באמנים חברי קיבוץ ודאג שהם יופיעו בגלריית מקרא סטודיו.

ואכן, בעליה של הגלריה היו יוצאי גרמניה שגילו אהדה רבה לדוברי שפת ארץ מולדתם. גם הם אהדו את מה שהתנועה הקיבוצית ייצגה. כך שאין זה מפתיע שתערוכת היחיד הראשונה של רות שלוס (ילידת המבורג, גרמניה) התקיימה באפריל 1949 בגלריית מקרא סטודיו. תערוכה זו היא שילוב של ציורים־רישומים מהווי הקיבוץ וממאורעות המלחמה. בצד אישה מגהצת אפשר למצוא רישום של חברת קיבוץ בשמירה.

לזכות הגלריה ייאמר שהיא הקפידה להוציא דפדפת של התערוכה עם מבחר מציוריה של שלוס.

גלריית מקרא סטודיו הייתה לאייקון תרבותי עתיר זכויות בתקופת מלחמת השחרור ולאחריה. הגלריה פעלה בין השנים 1942–1956. רשימה זו מבקשת להאיר מחדש מקץ שנים רבות את תפ־קידו החשוב של מקום תרבותי־אמנותי זה, שהיה לבית חם ואוהד לרבים מאמני התנועה הקיבוצית.

ב־1948 הפיקה הגלריה אלבום רפרודוקציות בצבע של 18 ציירים ישראלים. האלבום – "הציור בארץ ישראל" – הופק בכריכה קשה ומהודר למדי לזמנו. משתתפים בו מיטב אמני העת ההיא, ממר־סל ינקו עד זריצקי. במבוא לאלבום כותבים בעלי הגלריה: "ילקוטנו זה נערך והוצא לאור בימים רבי־תכונה, בנסיבות קשות; בימי המאבק על עתידה של ארץ זו, על עתיד העם היהודי, חייו ותרבותו. הוא נועד לשמש הוכחה שקול בנות השיר לא נדם גם בהינתן רשות הדיבור לכלי זין". אף שהאלבום הופק והוצא לאור בתקופת מלחמה, אין בו שום תמונה שעניינה – מלחמה! כל התמונות מתארות את נופי הארץ ואת דמויותיה.

גלריית מקרא סטודיו מוכיחה ברבים ש"המוזות בתש"ח לא שתקו".

אוכל אבק ?
PSD המוצר היחיד שבאמת עובד!
לוגיה מציעה לך את הפיתרון המושלם
לדיכוי ולמניעת אבק
היתרונות
✓ עמידות גבוהה - עד 10 חודשים ✓ אינו נשטף בגשמים ✓ עמיד בכלים כבדים ונסיעה מהירה ✓ אינו דורש תחזוקה שוטפת או הרטבה ✓ ניסיון מוכח בארץ ובעולם ✓ נספג בשכבת הקרקע העליונה יישום פשוט ומיידי ללא השבתה של השטח ✓ ניתן לנסוע מייד לאחר הפיזור ✓ יעיל בהרבה מתמלחת ✓ מאושר ע"י המשרד לאיכות הסביבה
השימושים
• דרכי עפר • שבילי אופניים • מחצבות • חוות סולריות • חניונים • שטחי תפעול ולוגיסטיקה • אתרי בניה ותשתיות ועוד.
צור קשר עוד היום ותפסיק לאכול אבק
נייד: 054.6904963 משרד: 03.9161615 yair@logiasys.co.il Www.logiasys.co.i
לוגיה בע"מ מערכות אחזקה

בדרכי נועם

"לבדו ידע הרוח", אלבומו החדש של צבי שרף, מורכב משלל שירים שאת הטקסטים להם חיבר חבר הילדות שלו נועם עמנואל ז"ל, ואשר נצבעו בגוון מוזיקלי אקלקטי, מלחנים "ארץ ישראליים" ועד ללחנים בגוונים של ג'אז, בלוז ורוק

מיקי נירון

האורח השני שלנו במדור, או ליתר דיוק "העוזב", הוא צבי שרף, בן קיבוץ דליה ששחרר לאחרונה אלבום המורכב משירים שהלחין לטקסטים של חבר הילדות שלו נועם עמנואל ז"ל. את האלבום, שנקרא "לבדו ידע הרוח", הוא עיבד והפיק מוזיקלית בעצמו, אך בביצועים שותפו מוזיקאים נוספים, ובגיטרה אפילו מלווה אבי סינגולדה הגדול.

עד איזה גיל נשארת בקיבוץ דליה?

"עזבתי את הקיבוץ בגיל 24".

משהו שלא תוכל לשכוח מילדותך בקיבוץ?

"הרבה דברים, כמובן, אבל אני זוכר בעיקר את הילדות בקיבוץ כילדות מאושרת. יש היום נטייה לתאר את כל נושא הלינה המשותפת באור ביקורתי מאוד. בחוויה האישית שלי תופסים מקום מרכזי דווקא תחושת החופש, המשחקים ברחבי הקיבוץ, הטיולים בטבע, הקשר המיוחד שנרקם בין הילדים, היצירתיות והיוזמה שהתאפשרה לנו. הרבה אור ושמחה".

אתה רואה את עצמך חוזר לחיות באורח חיים הזה?

"לא מתגעגע. עזבתי את הקיבוץ ברגע שהבנתי שאני לא בנוי לאורח חיים כזה מבחינה חברתית, כפי שחוויתי אותו בתחילת שנות השבעים. אין לי ולא הייתה לי חרטה או געגוע לאורח החיים הקיבוצי. אבל, כדברי המשורר, האדם אינו אלא תבנית נוף מולדתו, וקיבוץ שגדלת בו - ובמיוחד מקום יפה כמו דליה - תמיד נשאר חלק ממך. עם השנים אני גם לומד יותר ויותר להעריך ולהרגיש את משמעות הקשר המיוחד עם בני ובנות גילי שגדלתי איתם".

חברי ילדות נועם עמנואל וצבי שרף

מה היית מעתיק מהקיבוץ למקום מגורך הנוכחי?

"אני גר כעת במושב ינוב, וחסרים לי לא מעט דברים שזכורים לי מהקיבוץ. גם בכל מה שקשור לטיפוח הנוי והסביבה הציבורית וגם בתחום חיי החברה והתרבות, שבשנים שבהן הייתי בקיבוץ זכורים לי כעשירים ומלאים".

משהו בלתי נסבל שזכור לך במיוחד מחיי הקיבוץ?

"הקלות הבלתי נסבלת והבלתי מובנת שבה הרשו לעצמם חברים בקיבוץ להתערב בחייהם של אחרים ולהשפיע עליהם, לעתים קרובות בגסות רוח מקוממת".

איך נוצר האלבום הנוכחי?

"האלבום מוקדש לשיריו (מילים) של נועם עמנואל, שהיה חברי הטוב והקרוב ביותר, מאז שאני זוכר את עצמי ועד מותו מדום לב בגינת ביתו ההולך ונבנה בצור הדסה, בגיל 46. הוא היה מהאנשים המותירים חותם בלבו של כל מי שהכיר אותו. איש של מילים ושל עולם פנימי עשיר ורגיש, ויחד עם זה מחובר מאוד לצד הארצי של החיים. בשנות ה־20 לחייו הוציא לאור שלושה ספרי שירה, הנקראים כולם 'אות ההגמוניה'.

"הקלטת אלבום השירים של נועם החלה לפני כשש שנים והסתיימה ב־2013 בהפקה המוזיקלית שלי, אך לקחו בה חלק מוזיקאים נפלאים ויקרים כמו אבי סינגולדה, ארנון פרידמן ויוראי אורון, ואת השירים מבצעים בן יוסף, אורי הרפז, מתן אשכנזי, לילך להב, דורית ג'רבי, אילת זליגמן ואנוכי.

צבי שרף

צילום יחצ

14 השירים שבו נכתבו והולחנו על פני תקופה של למעלה מ־40 שנה".

איך היית מאפיין את הקו המוזיקלי של האלבום?

"השירים נכתבו כאמור על פני תקופה ארוכה מאוד ובהקשרים שונים, לכן מבחינת סגנון הלחנים אפשר לומר שזהו אוסף אקלקטי ומאוד מגוון, מלחנים 'ארץ ישראליים' בטעם של פעם, ועד שירים בגוונים של ג'אז, בלוז ורוק".

מה מעסיק אותך בימים אלו?

"מלבד הדיסק שיצא לאור לא מזמן, אני עוסק בעיקר בעבודה עם הרכבים קוליים שונים, ביניהם אנסמבל קורל התל אביבי ולהקת דומיננטה הירושלמית, אבל גם כמה חבורות זמר שרוב חבריהן הם חברי קיבוצים מהמועצות האזוריות גזר, יואב וחוף אשקלון, ומקיבוץ געש. כמו כן חבורות מצור הדסה ונופית. מקווה להעלות לאוויר בזמן הקרוב אתר עיבודים קוליים, ראשון מסוגו בארץ למיטב ידיעתי, שיאפשר לכל המעוניין להכיר את העיבודים, להאזין לביצועים וגם לרכוש אותם".

צפויות גם הופעות שמלוות את יציאת האלבום?

"הייתי שמח אילו זה היה קורה. למרות שאני המוזיקאי המוביל שלו, עניינו העיקרי הוא שיריו של נועם, וכן בכך שהשירים הוקלטו על ידי זמרים ונגנים שבדרך כלל לא משתפים פעולה במסגרת הרכבים קיימים. בשלב זה אני לא עובד על הופעה כזאת, אבל אולי בהמשך ייווצרו תנאים שיובילו גם להופעות".

עמק החלומות

ההתיישבות בעמק יזרעאל היוותה את חוד החנית של המפעל הציוני בארץ ישראל. 66 שנה אחרי הקמת המדינה ויותר מ־90 שנה לעלייתם על הקרקע, מה קרה ליום העצמאות וליישובי העמק שהיו השאור שבעיסה ובבת עינם של מנהיגי היישוב?

אבנר גלילי בעמדת השמירה

אבנר גלילי והרדיו ההיסטורי

גלילי והטנדר עתיק היומין

חדר האוכל

תצוגת קציר

מחסן כלים

כתב וצילם אבי אובליגנהרץ

״זהו סיפור על אנשים צעירים שחשו בגדולתו של הרגע וידעו לעשות את הצעד הנכון״ (ברזה במוזיאון העמק)

ישראל חוגגת ביום שני הקרוב את יום הולדתה ה־66, גיל שבמחוזותינו נשים בו כבר יצאו לגמלאות וגברים על סף יציאה, ולכן נהוג להתחיל בו סיכומים וחשבון נפש בנוסח איפה המדינה ואיפה החזון. מה יותר טבעי אם כן היה לבקר במקום שמתעד את ראשית ההתיישבות בעת הנוכחית בארץ ישראל, ולמעשה את גולת הכותרת של המפעל הציוני.

מוזיאון העמק על שם עודד ארצי ביפעת מאפשר לאותה חווה חלוצית, שהטביעה חותמה על ההתיישבות בארץ באמצעות המחשת סיפור ההתיישבות החלוצית בעמק יזרעאל בשנים 1911–1951. האתר מתרכז בסיפורם של הקיבוצים והמושבים בעמק, שמעשיהם היוו אות ומופת להתפתחות החברה הישראלית ולעיצוב דמותה ותרבותה טרם הקמת המדינה.

המוזיאון, שהקים ארצי לפני 42 שנה, מחולק לשערי תצוגה הכוללים: שער עליה, חלוץ, קק״ל, חקלאות מסורתית, עבודת השדה, מושב, קיבוץ ובעלי מלאכה. המקום גדוש בלמעלה מ־6,000 פריטים היסטוריים חיננים, ביניהם תמונות, חפצים, מבנים, בגדים, כלי עבודה, מחרשות, טרקטורים וכלי חקלאות מאז ועד היום. בהדרכה ובפעילויות החינוכיות־תרבותיות מושם הדגש על בחירת ערכים והתייחסות לערכי היסוד המכוננים של תנועת ההתיישבות לעומת המטרות והערכים של החברה בישראל היום. ״המהות היא שימור תרבות החומר והרוח של התקופה החלוצית. אלה בעצם שני מושגי היסוד שעליהם ניצב המוזיאון״, מבהיר אבנר גלילי (יפעת), מי שניהל את המוזיאון יותר מ־20 שנה וכיום משמש אוצר ורכז פרויקטים במקום הצופה לעבר חלק נכבד מהעמק.

מכאן הכול התחיל וצמח

ההתיישבות בעמק יזרעאל היוותה את חוד החנית של ההתיישבות החלוצית־שיתופית בארץ ישראל. העמק התחום בין הרי הגליל התחתון, הרי השומרון ורכס הכרמל או – כמאמר שירו של נתן אלתרמן – מבית אלפא ועד נהלל, היה ערש ההתיישבות האזורית. לעמק קדמו יישובים ספורים בלבד בגליל העליון דוגמת כפר גלעדי ואיילת השחר והדגניות בעמק הירדן.

לא בכדי כונה יהושע חנקין, שעל שמו קרוי כפר יהושע, גואל אדמות העמק. ב־1909 רכש חנקין 10,000 דונם שעליהם הוקם מושב מרחביה, היישוב העברי הראשון בעמק – רכישה שאפשרה להסתדרות הציונית לאשר התיישבות בהיקף שלא היה קודם לו. האינטנסיביות של העשייה ההתיישבותית יצרה רקע מתאים להתפתחות ארגונים חברתיים וכלכליים שונים דוגמת מקורות, תנובה, המשביר ועוד, ובנוסף התפתחות הוויה תרבותית שבאה לביטוי בפיתוח החגים בגישה חילונית, שירי עבודה ועמל, אהבת הארץ, כתיבת פרוזה ועוד.

אחד התפקידים החשובים של המוזיאון כיום, לדברי גלילי, הוא לחדד בפני דור ההמשך את המסר כי המדינה לא פרצה בבת אחת בתש״ח, אלא קרמה עור וגידים במשך כארבעה עשורים קודם לכן של עשייה ויצירה בעמק הפורה. ״הפעילות והעשייה שקדמו למדינת ישראל בעמק יזרעאל, בעמק הירדן ובשאר חלקי המדינה קבעו במידה רבה את מפת המדינה שבדרך וגבולותיה, ואת התשתית לחברה הישראלית. הסיסמה שליוותה את חגיגות ה־90 לנהלל הייתה ׳מכאן הכול התחיל׳, ואכן כאן הכול התחיל ומכאן הכול צמח הודות להתיישבות החלוצית. כאן בעמק קם מושב העובדים הראשון נהלל, הקיבוץ הראשון עין חרוד שהוקם ב־1921 ומהווה אנטיתזה לחבורת החלוצים שהגדירה את עצמה כקבוצה והקימה את דגניה. ב־1913 נרכשו אדמות תל עדשים והתיישבו בהן ׳קבוצות הכיבוש׳ של אנשי השומר. כאן קמו יישובי השומר הצעיר הראשונים: מרחביה, בית אלפא ומשמר העמק. כך שגם צורות התיישבות נולדו כאן וגם זרמים פוליטיים חברתיים נבטו ושגשגו בעמק התוסס״.

הורה סוערת בחדר האוכל

גלילי, שהיה בן תשע כשקמה

מצוות כיבוד אב ואֵם

מוזיאון העמק, שנבנה בראשיתו כתערוכת כלי חקלאות, הולך ומתפתח ללא הרף. בנוסף לא־למנטים חקלאיים רבים המדגימים את החקלאות המסורתית, עבודת השדה, מלאכת ייצור דבש ומים, מיצגים של צורות ההתיישבות השונות בעמק בדגש על קיבוץ ומושב, התחדש המוזיאון לאחרונה במיצג רוחני מפתיע עבור מי שנתפסים בציבור הרחב כחילונים מוחלטים.

מדובר במבנה משוחזר של צריף בית הכנסת שפעל בקיבוץ גבת משנות ה־30 של המאה הקודמת ועד שנות ה־60. באוקטובר האחרון נחנך במתחם המוזיאון צריף בית הכנסת המשוחזר באירוע מיוחד "שתלתם ניגונים" בהשתתפות ראש המועצה האזורית עמק יזרעאל אייל בצר והרב שלמה רענן, ראש עמותת "איילת השחר" העוסקת בקירוב לבבות בין חילונים ודתיים.

גלילי, שהיה "הרוח החיה" מאחורי שחזור בית הכנסת, מציין כי בית הכנסת בגבת הוקם ב־1936 בעיקר עבור הורי החברים שבאו והצטרפו לבניהם החלוצים, אך לא ויתרו על חיים יהודיים אורתודוכסים ושמרו על אורח חיים דתי. לא הכול הסכימו להקמת בית הכנסת, והיו לא מעט חברים שהתנגדו מחשש "שהסבים הזקנים יחזירו את הילדים הרכים לחיק הדת". מנגד נטען כי "יש לקיים מצוות כיבוד אב ואֵם ולאפשר להורים לחיות איתנו, למרות שאנחנו עזבנו את הדת שלא על מנת לחזור".

גלילי מספר כי נערכו דיונים נוקבים ושתי אסיפות בנדון, ולבסוף הוכרע והוחלט על הקמת בית הכנסת, וגם על הקמת מטבח כשר קטן בצדו עבור ההורים. בחגים ובימים הנוראים הגיעו להתפלל בבית הכנסת בגבת גם תושבים מיישובי הסביבה ואף ממקומות מרוחקים יותר.

מתברר כי במקביל פעלו בשנות ה־30–40 של המאה הקודמת בתי כנסת בקיבוצים חילוניים אחרים בעמק יזרעאל, כדי לאפשר כאמור להורי החברים לשמור על אורח חייהם המסורתי.

המדינה, לעולם לא ישכח את הצבעת כ"ט בנובמבר 1947 שקדמה להכרזת המדינה ואת יום העצמאות הראשון. "אני זוכר שהיה מתח נוראי לקראת ההצבעה באו"ם, והבטיחו לנו שאם יהיה טוב אז יעירו אותנו הילדים. דומני כי בסביבות 11 בלילה העירו אותנו, ואבא לקח אותי על הכת־פיים כשם שלקחו שאר האבות את ילדיהם מבית הילדים לחדר האוכל. רקדו שם הורה סוערת, שבחלקה צפיתי בעומדי על ספסל ובחלקה מהכתפיים של אבא. זקן העדה, רב אברום שהיה אז בגילי כיום, עשה ברכה 'שהחיינו וקיימנו', ואני זוכר את הרעד בידיים, ההתרגשות והש־מחה ללא קץ". בבוקר למחרת הלכו החברים לעבודה כהרגלם והילדים שבו לספסל הלימודים.

אחד הקרבות הקריטיים במלחמת העצמאות התרחש במשמר העמק בין 4 ל־14 באפריל 1948 בין כוחות ערביים של צבא ההצלה בפיקודו של פאוזי אל קאוקג'י, לבין כוחות הה־גנה בפיקודו של יצחק שדה. גלילי זוכר שצפה בקרב, שהסתיים בתבו־סת הכוחות הערביים וכיבוש הכפ־רים הערביים באזור, על גבי גגות היישוב.

את קיבוץ רמת דוד ייסדה קבו־צת "שרונה", שבהמשך שינתה את שמה ל"עיינות", על שם המעיינות הסמוכים. סמוך לעיינות התיישבה קבוצת "השרון" שבהמשך, ב־1953, הקימה עם אנשי מפא"י שפרשו מקיבוץ גבת את יפעת. שתי הקבו־צות ניהלו במשך כ־20 שנה חיי קהילה ומשק נפרדים, ואולם גלי־לי, שהוריו נמנו על "השרון", זוכר שלרגל המאורע ההיסטורי התאחדו לראשונה שתי הקבוצות וחגגו יחד את יום העצמאות הראשון למדינה. באופן ספונטני או לא, תלוי את מי שואלים, יצאו אנשי הקבוצות לכ־ביש שמוביל מרמת דוד לגבת ופצ־חו במצעד ריקודים ומחולות מרגש. "אני זוכר שהשמחה הייתה אות־נטית והייתה מהולה בהרבה גאווה על כך שהתגברנו על כל התלאות והקשיים. היה ברור שזה חג חשוב מאוד בהוויה הקיבוצית ותמיד היו ויכוחים כיצד לחגוג אותו. תמיד הייתה התלבטות אצלנו איזה חג יותר חשוב – פסח או יום העצמאות. חג העצמאות לא מופיע בכתובים והיה בעצם החג הכי חדש, ולכן לקח שנים רבות לעצב ולגבש אותו". מה גם שעד 1951 צוינו האזכרות לזכר חללי מלחמת העצמאות במה־לך החג עצמו, ורק בעקבות מחאת המשפחות השכולות הוחלט להפריד בין טקסי יום הזיכרון לחגיגת יום העצמאות.

הפנינה בכתר המפעל הציוני

"עמק יזרעאל, או בקיצור העמק, היה הפנינה בכתר המפעל הציוני, מעין הבן היקיר שלו. במשך שנים רבות נבחן כמעט כל דבר בארץ לפי ההתייחסות אליו בעמק. יישובי העמק היו השאור שבעיסה. אלי־הם הביאו אורחים חשובים, ודומה שכל העיניים ביישוב היהודי בימי 'המדינה שבדרך' היו נשואות אל חלק זה של הארץ. מקומות כגון נהלל ועין חרוד היו כמעט סמ־לים לאומיים", אמר ד"ר מרדכי נאור בדברים שנשא במופע "שירת העמק", שהתקיים לפני חמש שנים.

מנהיגי היישוב, ובעיקר ד"ר חיים וייצמן, אהבו ואפילו העריצו את מתיישבי העמק. בספרו האו־טוביוגרפי "מסה ומעש" כתב ד"ר וייצמן: "היה יותר מקשר אישי ביני ובין מנהיגי תנועת העבודה ואנשי השורה של נהלל, עין חרוד והעמק בכללו. הייתה שותפות של מאמץ ושל סבל, וסבורני שאלמ־לא הם, לא הייתי יכול לעמוד ביגיעת העצבים והגוף שהייתה כרוכה בנסיעותיי לשם איסוף כספים באמריקה ובארצות אח־רות. תמיד זכרתי שהכסף נועד לגאולת עמק יזרעאל, עמק הירדן ושטחים נרחבים אחרים". מתיישבי העמק, מצדם, הרגישו עצמם כנדבך מרכזי במכונת הציונות. היישובים, על פי נאור, "נתפסו כלבנים בחומת הבית הלאומי המוקם".

שבעה עשורים אחרי היווסדם של יום העצמאות ומדינת ישר־אל, גלילי, שחווה על בשרו את שני המאורעות, סבור כי בסך הכול יש הרבה סיבה לגאווה. "החג התפתח יפה מאוד. הוא מבטא היטב את השמחה ופונה למרב השכבות והגילאים בעם ישראל. החג גדוש בפיקניקים, במנגלים ובהפנינגים בקיבוצים, בערבי תרבות ובערבי זמר. החג עצמו לדעתי התעצב והתייצב במקום יפה מאוד. יש בו מרכיבים רבים של גאוות יחידה ושל זהות לאומית. עמק יזרעאל התפתח בצורה מדהימה לאורך השנים ושומר על צביונו המיוחד בה־וויה הישראלית, ובסך הכול אני חושב שיש סיבות רבות לגאווה. הפכנו למדינה נורמלית שכבר לא חיה רק על האתוס והפאתוס, אלא גם על היום־יום – וטוב שכך. אבל יש בהחלט מקום להקדיש יותר משאבים לשי־מור העבר והמורשת ולא רק למנגלים, וטוב עושה המדינה שמאפשרת כניסה חינם בחג לשלל אתרי מורשת, כולל מו־זיאון העמק. החוכמה היא לאזן בין המנגל למורשת, כך שיום העצמאות ישמור על ערכיותו וצביונו המיוחדים".

לויתן בעין הסערה

מדוע גורשו בבושת פנים ובאמצע הלילה עיתונאי רוויזיוניסט ורעייתו מעין השופט לפני למעלה מ־70 שנה?

עופרה בריל

עין השופט בשנות הארבעים – הבתים מוגנים עם ביצורי אבנים. הקיבוץ קטן, כולם מכירים את כולם. בארץ אלה השנים הדרמטיות ביותר בתולדות המדינה – המאבק באויב הערבי מתגמד לעומת מלחמת היהודים אלה באלה. השנאה בין הזרמים השונים יוצרת מצבים בלתי אפשריים בקיום המשותף. כך קמה פרשת לויתן, שהכתה גלים בכל רחבי הארץ.

ב־1941 התקיימה ועידת המכבים בתל אביב. בוועידה זו קם ספורטאי צעיר שנקרא ליפא לויתן וגולל סיפור קשה – הוא ורעייתו ביקרו בקיבוץ של השומר הצעיר, עין השופט. בלילה נודע לחברי הקיבוץ שהוא משתייך למפלגה יריבה. מיד הופיעו כמה מהם ודרשו ממנו לעזוב את הקיבוץ. הזוג המבוהל ניסה בכל דרך לשכנע את חברי הקיבוץ לא להוציאם באמצע הלילה. הנקודה רחוקה מיישובים יהודיים סמוכים, סובבים אותה כפרים ערביים עוינים, וההליכה בלילה יכולה לסכן אותם. התחנונים לא עזרו, ובשעה שתיים אחר חצות הובילו אותם בטנדר של הקיבוץ למושבה יקנעם.

יש לציין שליפא לויתן לא היה ספורטאי תמים אלא עיתונאי רוויזיוניסט, מתלמידיו ומעריצו של זאב ז'בוטינסקי. מושא הערצתו של לויתן היה תנועת הנוער הפאשיסטית האיטלקית "בַּאֲלִילָה", שעליה נספר בהמשך.

עליכם לעזוב את הקיבוץ!

בעיתון הבוקר מ־1941 מגוללת אשתו של ליפא, מרים לויתן, את פרשת הגירוש:

"בטיילנו בארץ בין היישובים, הגענו לפנות ערב לקיבוץ עין השופט. פנינו לצעיר הראשון שפגשנו בחצר הקיבוץ. ביקשנו להראות לנו את הנקודה ולאכסן אותנו עד למחרת בבוקר, כי בדעתנו היה להמשיך בבוקר את דרכנו. הצעיר הלך למזכירות הקיבוץ למסור את בקשתנו. אחרי דקות מספר הוא חזר והציע את שירותיו, להראות לנו את הנקודה, כי במזכירות לא נמצאו אותה שעה אנשים המיועדים לכך. הצעיר (מעולי אמריקה, חובש משקפי זהב) הראה לנו באדיבות את הנקודה. בעלי התעניין במיוחד בבריכת השחייה הגדולה ובמגרשי המשחק. כשגמרנו את הביקור בנקודה הזמיננו הצעיר לארוחת ערב. רק קמנו מהשולחן, ניגש אלינו בחור בלונדי ופנה לבעלי:

'שמך לויתן?'

– 'כן', השיב בעלי.

– 'שמך ליפא?'

– 'נכון', השיב בעלי.

"הבחור הבלונדיני פנה לבעלי ברוגז: 'אתה לא משורותינו, אתה ממתנגדינו. דע לך כי תהיה אחראי לכל אשר יקרה הלילה בקיבוצנו. עליכם לעזוב את הקיבוץ!'.

"צמרמורת חלפה בגופי בשומעי שעלינו לעזוב בחשכת הלילה את הקיבוץ וללכת בין ההרים, בשטחים זרים, מרחק של שבעה קילומטר, עד שנגיע לכביש הראשי. בעלי ניסה לרכך את המכה: 'אני פה בלוויית אשתי, הסכנה גדולה ללכת בסביבה לא יהודית'.

'טוב', התרצה הקיבוצניק, 'נביא אתכם למושבה יקנעם'".

השניים הוכנסו לצריף חדר התרבות, ושמו עליהם משמר. בחצות הלילה יצא טנדר עם משמר של גפירים למושבה יקנעם ושם הם הורדו.

מערותה של מרים: "הורידו אותנו בכביש, בשדה פתוח, והאוטו נסע מיד, בלי שהנוטרים אמרו לנו היכן אנו נמצאים. היה חושך צלמוות. לא יכולנו להבחין בדרך, שהייתה לא מוכרת לנו. תעינו בדרכים, ולפתע מצאנו עצמנו בכפר ערבי. כלבים התנפלו עלינו. לחמנו בכלבים, אגב נסיגה מהכפר. את החלחלה שעברה בגופי לא אשכח. רק לפנות בוקר הגענו למושבה יקנעם, שבורים ורצוצים. השומרים אספו אותנו".

האיש חשוד כמרגל

העיתונות בארץ חגגה במאמרי שטנה לקיבוץ השומר הצעיר הקטן שאך זה התחיל את דרכו. בעיתון "הארץ" נכתב שהציבור מחכה לבירור.

במשרדי "כופר היישוב" בתל אביב החלה לעבוד ועדת חקירה בעניין "עין השופט". במשך שעה וחצי גוללו את עדותם הגברת והאדון מרים וליפא לויתן בפני חברי הוועדה – י' בן־צבי וז' שרגאי.

בסופו של דבר סיכום הוועדה היה גינוי על המעשה, אבל הקיבוץ לא אשם, מפני שקיבלם בסבר פנים יפות.

חשוב להביא בפרשה זו את עדותו של איש הביטחון הבכיר באותה תקופה בעין השופט:

"באחד מימי שישי הגיע אלינו עם האוטובוס זוג מחיפה. האיש הציג עצמו כעיתונאי שבא לביקור. היה זה קצת תמוה. ללא התקשרות והודעה מוקדמת יופיע אדם אצלנו, ואף יתכוון להישאר לשבת.

"באותה תקופה ג'ערה הייתה מאוכלסת בחיילים שעברו אימונים. מפקד הקורס ואחד מראשי ההגנה (שבמקרה נסע באותו אוטובוס מחיפה עם הזוג) הודיע לנו שהאיש חשוד כמרגל ויש לסלקו מיד מן המקום. עם כל אי־הנעימות קיבלנו את ההוראה ללא היסוס. הבאנו אותם למרכז המושבה ביקנעם, כי היינו מודעים לחובת הסודיות בכל הנוגע לפעילות ההגנה בג'ערה ובסביבה. לכן גם בכל ועדות החקירה לא יכולנו להציג את הגרסה שלנו לפרשה".

יש לציין שבאותה תקופה היה חשש גדול ביישוב היהודי, בייחוד בקיבוצים הקטנים שאך זה הוקמו, ממרגלים יהודים העובדים בשירות המודיעין האנגלי.

ומי היה באמת אותו ליפא לויתן? ב־1990 פרסם חיים באר בעיתון "דבר":

"נשלחה אליי רשימתו של ליפא לויתן, עיתונאי רוויזיוניסט ידוע, שהתפרסמה בעיתון 'כַּלְנוֹע' ב־1933. ברשימה זו מרעיף לויתן דברי תשבחות על תנועת הנוער הפאשיסטית האיטלקית ה'בַּאֲלִילָה'. קודם לכן הוא טובל את דבריו בסירופ לאומני מתוצרת בית ומציין שגם לנו לעברים יש ילדים גיבורים, גם לנו יש ג'ינג'י קטן מבית לחם שעשה אינתיפאדה פרטית לרמבו הפלסטיני. כאותו ילד גיבור אשר חירף נפשו למען עמו ובגבורתו הציל את שלהבת המהפכה הלאומית לשחרור האיטלקים מידי האוסטרים, ואשר על שמו נקראת באיטליה ההסתדרות העצומה של ילדים קטנים 'בַּאֲלִילָה'.

בהסתדרות זו יש כמיליון חברים ילדים, מבני שמונה עד 14. כולם, מבנו של בעל בית חרושת, ובנו של פועל פשוט, בנו של ראש המדינה מוסוליני, ובנו של השוטר המקומי, חברי 'בַּאֲלִילָה'. כולם משתתפים בכל מחנה, לומדים ועובדים יחד. משמעת ברזל שוררת ב'באלילה'. בלי משמעת אין ליצור דבר מה חשוב – כך קובע הפשיסט היהודי מתל אביב.

בהדרגה עוברים ילדי ה'בַּאֲלִילָה' לחינוך צבאי, לומדים להשתמש בנשק, הם צבא העתיד של איטליה..."

ילדי אורן־עופר בשנות הארבעים

מטוס שעבר בשמי הקיבוץ 1940

שמירה סביב הגדר

החג שנעלם

מי עוד זוכר את חג הפועלים, את המצעדים הגדולים בתל אביב ואת הדגלים האדומים שהתנוססו בגאון? תזכורת קצרה שנועדה לנקות את המצפון ולהזכיר לנו את קיומו של האחד במאי

יובל דניאלי

אני שייך לדור שגדל והתחנך על ערכי המסורת של חג הפועלים.

ילדיי עוד זוכרים את הסיפורים שלי על האחד במאי שנחוג בקיבוצנו, על המצעדים ברחובות תל אביב ועל הרגל האדום שהתנופף בראש המגדל.

הדור של נכדיי כבר לא מכיר ולא יודע שהיה בכלל חג שכזה. היעלמותו של החג מהנוף הקיבוצי והישראלי היה לעובדה. חברי הקיבוץ מהוותיקים עד אחרון הצעירים בחרו להדיר את החג ממחוזותינו. מה שנשאר לנו מלבד הזיכרונות הוא לחזות בטלוויזיה במצעדים צבאיים המוניים בארצות קומוניסטיות בדרום־מזרח אסיה.

לפעמים גם תנועות הנוער בארץ נזכרות שצריך לגלות "סולידריות מעמדית" ויוצאות להפגין ברחובותיה של עיר זו או אחרת...

גם רשימה צנועה זו באה לנקות את המצפון המעמדי שלי, ולהזכיר לרבים שעדיין קיים חג כזה שנקרא הראשון במאי!

ב־1886 הוכרז בקונגרס הפועלים בארצות הברית כי האחד במאי 1890 יוכרז כיום אסיפות והפגנות למען שמונה שעות עבודה.

במאה ה־20 התנוססה בראש חוצות הסיסמה: "פועלי כל הארצות התאחדו". הייתה זו הגדרה מעמדית שכידוע וזכור מדפי ההיסטוריה, היא נכשלה כישלון חרוץ. איזו הגדרה נבחר למאה ה־21 אחרי שהתפכחנו מהמון אשליות?

לא הייתי רץ כיום לפתור את בעיות חוסר השוויון המעמדי בארצות אחרות. הצדק חייב להיעשות ולהיראות קודם כול בבית. צמצום פערים בכל השטחים זו הסיסמה המועדפת עליי כיום. והחשוב ביותר לדאוג שכל אדם בישראל יוכל לרכוש דירה במחיר סביר.

זכורה לי אמרתו השנונה של הסופר הצרפתי הנודע, חתן פרס נובל לספרות אנטול פראנס (1844–1924), שטען שבעירו פריז שורר שוויון: "גם לעני וגם לעשיר עומדת הזכות לישון מתחת לגשר" (משום מה מימשו אופציה זו רק מחוסרי הבית). אמרה זו מזכירה לנו את מצוקתם של חסרי הדיור בארץ ובעיקר את זו של הזוגות הצעירים. למרות שעברו למעלה מ־100 שנה, האקטואליות שלה עדיין שרירה וקיימת.

חג האחד במאי יכול להיות הזדמנות של כולנו לגלות סולידריות ואכפתיות כלפי אלה שידם לא משגת לרכוש דירה, ואף אולי לצאת לרחובות ולהפגין לטובתם.

תפקידו של החג בכל התקופות היה בראש ובראשונה להעיר את הנמים משנתם!

ובכל זאת, בלי נוסטלגיה מעמדית אי אפשר. בחרתי להראות כמה תצלומי כרזות של האחד במאי מתקופות שונות כפי שנשמרו בארכיון גבעת חביבה.

יוחנן סימון 1949

יוחנן סימון 1950

מירון סימה –אחד במאי1934

שאול קנז שנות ה־80

טיפול שורש

תביעת רופא שיניים כנגד קיבוץ לקבלת פיצויי פיטורים נדחתה לאחר שהתובע לא הוכיח כי פעילותו בקיבוץ הייתה נפרדת ובלתי תלויה בעסקו העצמאי

עו"ד איילת רייך־מיכאלי

ביוני 2008 הוגשה נגד קבוצת יבנה, שיוצגה על ידי משרדנו, תביעה על סך של כ־500 אלף שקל בידי מי ששימש רופא השיניים של הקיבוץ במשך 26 שנה. בפסק דין שניתן לאחר כשש שנים של הליך משפטי, שבמסגרתו העידו לא פחות משלושה מרכזי משק שכיהנו בתקופת ההתקשרות עם התובע, דחה בית הדין לעבודה את התביעה במלואה. זאת נוכח חשיבות ההכרעות שבפסק הדין, אשר נוגעות לקיבוצים רבים המעסיקים רופאי שיניים ונותני שירותים אחרים.

התובע החל עבודתו בקבוצת יבנה כשכיר ב־1981, ולאחר חמש שנים שונתה מתכונת העסקתו ל"נותן שירותים". התובע טען כי השינוי היה "פיקטיבי" בלבד והוא נותר עובד של הקיבוץ. עוד טען התובע כי בתמורה ששולמה לו כ"נותן שירותים" גילם הקיבוץ את כל התוספות הסוציאליות שניתנו לו כשכיר, למעט פיצויי פיטורים. לפיכך, היות וב־2007 הפסיק הקיבוץ את עבודתו, ביקש התובע לחייב את הקיבוץ בתשלום פיצויי פיטורים בסך של כחצי מיליון שקל. מנגד טען הקיבוץ כי מ־1986 הפסיקו להתקיים בין הצדדים יחסי עובד־מעביד, ולכן התובע אינו זכאי לפיצויי פיטורים. עוד נטען כי בכל מקרה בתמורה ששולמה לתובע כ"עצמאי" נכלל גם רכיב פיצויי הפיטורים, וכן כי יש לדחות את התביעה משום שהיא נגועה בחוסר תום לב קיצוני.

בית הדין לעבודה, בפסק דין מפורט ומנומק המונה 30 עמודים, קיבל את כל טענות הקיבוץ אחת לאחת. ראשית קבע בית הדין כי התובע נתן את שירותיו לקיבוץ כעצמאי ואין לראות בו עובד של הקיבוץ. בהקשר זה יצוין כי בנוסף לעבודתו בקיבוץ ניהל התובע עסק עצמאי לרפואת שיניים. בהתאם לפסיקה, על התובע היה להוכיח כי פעילותו בקיבוץ הייתה נפרדת ובלתי תלויה בעסקו העצמאי. אלא שבענייננו נקבע כי **"לא ניתן להפריד בין פעילותו של התובע בקיבוץ לבין פעילותו בעסקו העצמאי"**. בהקשר זה ציין בית הדין, בין השאר, כי חברי הקיבוץ טופלו גם במרפאה הפרטית של התובע ללא תשלום נוסף, וכן כי בזמן שעות העבודה בקיבוץ ביצע התובע טיפולי השתלות וניתוחים שבגינם קיבל תשלום נפרד על בסיס קבלני, כשהקיבוץ מעמיד לרשותו מרפאת שיניים, סייעת ועוד. כמו כן, ב־1998 התחיל התובע לתת שירותים באמצעות חברה בבעלותו וניכה הוצאות שונות של החברה מהכנסותיו מכל סוגי הטיפולים שביצע בקיבוץ. בנוסף נקבע כי התובע היה "אדון לעצמו", ואיש מטעם הקיבוץ לא פיקח עליו באופן ממשי.

קביעות אלו הביאו את בית הדין למסקנה כי יש לסווג את התובע כ"קבלן עצמאי" שאינו זכאי לפיצויי פיטורים. בית הדין לא הסתפק בקביעה זו והוסיף כי גם אם היה התובע בגדר "עובד", בכל מקרה רכיב פיצויי הפיטורים נכלל בתמורה הקבלנית שקיבל מהקיבוץ. התחשיבים שהציג התובע, שנועדו להוכיח כי בתמורה שקיבל נכללו כל הזכויות למעט פיצויי הפיטורים, נדחו על ידי בית הדין. נקבע כי התובע הוסיף לחישוביו "זכויות תיאורטיות" שלא שולמו לו בהיותו שכיר, ולכן בעת המרתו ל"נותן שירותים" לא גילם הקיבוץ זכויות אלו. בית הדין קבע כי בחינת השאלה "האם התמורה הקבלנית כללה פיצויי פיטורים" צריכה להיעשות על בסיס הנתונים "בזמן אמת", דהיינו על בסיס השכר והזכויות ששולמו בפועל לתובע במועד שינוי מתכונת העסקתו – חישוב זה הוביל למסקנה כי פיצויי הפיטורים גולמו בתמורה הקבלנית. בעניין זה הציג הקיבוץ מסמכים אותנטיים, מ־1986, שהוכיחו כי הקיבוץ התחשב ברכיב פיצויי הפיטורים בחישוב התמורה הקבלנית של התובע. ואם בכך לא די, בית הדין קבע כי התנהלות התובע נגועה בחוסר תום לב קיצוני, המצדיק לזקוף על חשבון פיצויי פיטורים את התשלום ששולם לו ביתר עקב מעמדו עצמאי (התובע קיבל תמורה הגבוהה ב־62.5% ממה שהיה מקבל כעובד). בהקשר זה יצוין כי ב־2003, לאחר שניהל הליך משפטי דומה מול קיבוץ מעיין צבי שבסיומו חויב קיבוץ מעיין צבי לשלם לתובע פיצויי פיטורים, חתם התובע על הבהרה המאשרת כי בקבוצת יבנה הוא אינו זכאי לפיצויי פיטורים. בית הדין לא קיבל את גרסת התובע כי הקיבוץ איים עליו בפיטורים אם לא יחתום על ההבהרה, וכן לא קיבל את גרסת התובע כי הקיבוץ התחייב בפניו שלא ייעשה כל שימוש במסמך זה. תחת זאת קבע בית הדין כי התובע הטעה את הקיבוץ ביודעין עת חתם על מסמך המאשר כי לא מגיעים לו פיצויי פיטורים בעוד שבפועל תכנן, כבר במועד החתימה, להתכחש להצהרה זו ולתבוע מהקיבוץ פיצויי פיטורים. נקבע כי נוכח מערכת היחסים ששררה בין הצדדים, מדובר בהתנהלות הנגועה בחוסר תום לב קיצוני המצדיק את שלילת פיצויי הפיטורים מהתובע באמצעות "קיזוז" בין סכום פיצויי פיטורים לבין התשלומים ששולמו לתובע ביתר כעצמאי. לאור האמור, תביעתו של התובע נדחתה במלואה וזה אף חויב לשלם לקיבוץ הוצאות משפט בסך של 7,500 שקל.

** "איילת רייך – משרד עורכי דין וגישור" מתמחה באגודות שיתופיות, בתחום המסחרי־מנהלי־חק־לאי וליטיגציה. המידע המופיע הוא כללי בלבד ואין בו כדי להוות חוות דעת מומחה או ייעוץ מומחה. שאלות ומידע נוסף ב: צור קשר – http://www.ayelet-raich.co.il*

בין צדק לדין

ככל שמתמעטות ההסכמות ומשתנים ומתבזרים הערכים, הולכים ומאבדים הקיבוצים את יכולתם לנהל את חייהם ללא הזדקקות הולכת וגוברת לדין ולבתי המשפט

אלישע שפירא

הקיבוץ התאפיין רוב שנותיו ביכולתו לנהל חיים משותפים ללא הזדקקות (כמעט) לבתי הדין של המדינה. יכולת זו נבעה מהאחריות המשותפת וההדדית של חבריו זה לזה, ומהיכולת להגיע להסכמות ערכיות מרחיקות לכת; הסכמות שאפשרו לקיים חיים משותפים, תוך חתירה לצדק על בסיס הערכים המשותפים. אין משמעות הדבר שלא היו לקיבוץ חולשות, שלא התקיימו בו מאבקים ושלא היו מקרים שבהם נגרם עוול לחלק מחבריו.

אין בנמצא חברה אנושית שלא נוצרים בה מתחים ומאבקים, שאינה מייצרת לפעמים גם עוולות, ביודעין או שלא ביודעין. ולמרות זאת, הצליחו הקיבוצים לנהל את עצמם על בסיס רחב של הסכמות. אך ככל שמתמעטות ההסכמות ומשתנים ומתבזרים הערכים, הולכים ומאבדים הקיבוצים את יכולתם לנהל את חייהם ללא הזדקקות הולכת וגוברת לדין ולבתי המשפט. העובדות גלויות וידועות, אך מכאן ועד להבנת הסיבות והתהליכים – המעבר אינו מובן מאליו. רשימה זו מנסה לגעת במשמעות המושגים "צדק" ו"דין" ובמה שביניהם.

החוק הוא רצונם של החזקים

זכור לי דיאלוג ממחזה ידוע, שבו עורך דין צעיר ורומנטיקן מתפעל מהאפשרות שמזמן לו המקצוע לעשות צדק. משיב לו השופט הזקן ומצנן אותו באמירה מפוכחת, שיש בה קורטוב של ציניות: "לא, ידידי הצעיר, אנחנו איננו עושים צדק, אנחנו מיישמים את החוק". על כך אמר מרצה מוערך בחוג לפילוסופיה: "החוק הוא רצונם של החזקים". והוא הוסיף ופירש: "החזקים הם מי שביכולתם לקבוע את החוק. בין שאלה השליטים בכוח הזרוע, האצילים והמלכים בעולם הישן, ובין שהם בעלי הממון, או מי שבכוחם לגייס את הרוב במדינה הדמוקרטית". סוף ציטוט. "החוק" ו"הדין" (מכלול החוקים והצווים התקפים) אינם זהים ל"צדק". כולנו מכירים דוגמאות למכביר לחוקים שאינם צודקים לדעת רבים. ביניהם חוקי הגזע שהיו מקובלים במדינות רבות, ועדיין מקובלים באחדות. כך גם אפליית הנשים על פי החוק, או הנוהג, במדינות אחדות, וכך גם רבים מחוקי הממון והרכוש בחברות הקפיטליסטיות. חוקים שבמקרים רבים תפקידם הוא שמירה והנצחת העיוותים של השיטה.

> **אין ניגוד בין היותם של הערכים אישיים ושתוקפם נובע מבחירתו של כל אחד מאיתנו בנפרד, לבין היותם "מוצר חברתי", המאפשר חיים משותפים בחברה**

חוק ומשפט הם הכרח כדי לקיים שלטון וסדר בחברה האנושית, אך כאמור, אין הם זהים לעשיית צדק. הצדק עניינו מה שראוי, והוא נובע מהשקפת עולמם וערכיהם של בני האדם. החוק נקבע בדמוקרטיות על ידי הרוב בבית המחוקקים והוא אחד, כל עוד לא השתנה הרוב וכל עוד הוא לא שונה על ידי אותו בית מחוקקים. מושג הצדק הוא חמקמק ופלורליסטי מטבעו.

ערכים אישיים – צדק חברתי

לאורך שנות התרבות האנושית נעשו מאמצים מעניינים ליצור קנה מידה אחיד למידת הצדק. תורת ישראל אומרת: "ואהבת לרעך כמוך". ומפרש הלל הזקן, כאשר נתבקש ללמד את התורה כולה על רגל אחת: "אל תעשה לחברך את השנוא עליך". הפילוסוף עמנואל קנט ניסה לנסח את "האימפרטיב הקטגורי" (הציווי המוחלט) של ההתנהגות המוסרית, ואמר בערך כך: "עשה רק את מה שבעשותך אותו תסכים שיהיה לחוק כללי". היו ניסיונות נוספים, אך צריך להודות על האמת שהניסיונות הללו לא זכו להצלחה מרובה. כך או כך, המשותף לכל הניסיונות הללו שהם אמורים לתת בידינו, בני האדם, את הכלים, כדי שנוכל לבחור ולהחליט מה נכון וראוי. הכול מתוך ההנחה כי האדם, כל אדם, אחראי לשיפוטו המוסרי ולבחירותיו, כפי שנובע מערכיו.

התוצאה המעשית של הפלורליזם הזה היא ההיסטוריה האנושית רצופת המאבקים, חלקם אלימים, בין בעלי ערכים שונים. הפלורליזם הערכי מאפיין עוד יותר את החברות הפתוחות של היום. כך קורה שבכל אחת מהמדינות הדמוקרטיות פועלות זו לצד זו קבוצות המחזיקות בערכים ובהשקפות עולם שונות ולעתים מנוגדות. אמרנו "קבוצות" (מפלגות, עמותות וכדומה) למרות שהערכים הם תמיד אישיים. המציאות שבה כל אחד מאיתנו חופשי לבחור ולפעול על פי ערכיו והשקפת עולמו אינה עומדת בסתירה לממד החברתי המשותף, משתי סיבות בעיקר:

האחת – התהליכים שבהם מתגבשים ערכינו, ככל שהם חמקמקים וסמויים מהעין, מתרחשים תמיד בהקשר חברתי ותוך זיקה לחברה. לזה אנו קוראים "חינוך", במובנו הרחב.

השנייה – השאלות שהערכים והמוסר מתייחסים אליהן, עוסקות ביחסים שבין בני האדם בחברה.

מכאן שאין ניגוד בין היותם של הערכים אישיים ושתוקפם נובע מבחירתו של כל אחד מאיתנו בנפרד, לבין היותם "מוצר חברתי", המאפשר חיים משותפים בחברה.

* * *

כאן נסגר המעגל בתובנה הנובעת מהדיון הקצר שערכנו, תובנה הידועה לנו גם מתוך הניסיון הבלתי אמצעי והתצפית הישירה אל המציאות: ככל שחברה (כלשהי) מאבדת את בסיס ההסכמות שלה, היא הולכת ומאבדת את יכולתה לנהל את עצמה והיא נזקקת יותר ויותר לבתי המשפט, לחוק ולאמצעי אכיפה חיצוניים.

מנופאיות פיננסית קפיטליסטית מול קואופרציה יצרנית

עמירם קופר

בתקופות הדמדומים של אימפריות קורסות צצים יזמים "תמרניים" (מניפולטורים) המנסים ומצליחים לנכס לעצמם נכסי ייצור ומשאבים "עוזרים". כך גם קרה בעת התפוררות ברית המועצות: יזמים בעלי כושר תמרון ותאוות התעשרות מהירה הצליחו להשתלט על נכסי ייצור חיוניים כגון משאבי ומפעלי הנפט והגז תוך כניסה לחלל שנוצר לנוכח התפוררות השלטון המרכזי ושלטונות המדינות שהרכיבו את ברית המועצות.

נכסי ייצור אחרים כתעשיות הפלדה, חומרי הבנייה ועוד הפכו לאתרים שוממים ללא בעלי בית בהיעדר ביקוש לתוצריהם.

כך נולד הכינוי "אוליגרכים" ליחידים המשתלטים על נכסים נעזבים והופכים בפרק זמן קצר ביותר למיליארדרים בעלי שררה שאינם בוחלים בחיי פאר וראוותנות.

בעת התחלפות שלטונית במדינה דמוקרטית – התחלפות שיש בה דרמה פוליטית שבאה לאחר עשרות שנים רבות של שלטון מפלגה אחת המזוהה עם זרם אידיאולוגי חברתי – מתרחשים מצבים שבהם הכוח העולה לשלטון מאמץ פילוסופיות ושיטות כלכליות הזויות באופן שטחי ואף שרלטני, ואת נזקי ההרפתקה הזו משלם הציבור.

המהפך הפוליטי־שלטוני בישראל ב־1977

תנועת העבודה ובראשה מפא"י הניעו והפעילו את מרבית העשייה הציונית ב־30 השנים שקדמו לקום המדינה וב־30 השנים שלאחר קום המדינה.

מחליפיה של תנועת העבודה בשלטון היו צירוף פוליטי של מפלגה המתמקדת בהשקפה כלכלית ליברלית־קפיטליסטית עם מפלגה אחרת המתמקדת בהשקפה טריטוריאלית־אימפריאלית.

בצירוף הפוליטי של תנועת החרות והמפלגה הליברלית, הביאה כל אחת ממרכיבי הצירוף את עיקרי המצע שלה: הליברלים את האמונה העיוורת בתחרות חופשית ובמשק קפיטליסטי על פי פירוש הכלכלן האמריקאי־יהודי מילטון פרידמן, ותנועת החרות את מימוש חזון ארץ ישראל השלמה.

את מסע הבחירות של 1977 אפיין פופוליזם חברתי של הכוח הפוליטי העולה; פופוליזם שבמסגרתו הובטח לבני עדות המזרח פיצוי וחיזוק מעמדם החברתי כמענה לאפליה שממנה סבלו.

מנופאיות פיננסית. צילום אילוסטרציה שאטרסטוק

הליברליזם ו"הציונות הכללית"

מרבית מקימיה של התנועה הציונית בסוף המאה ה־19 ותחילת המאה ה־20, אלו שהצטרפו אל הרצל ברצונם העז להגשים את חזונו, אופיינו כ"ציונים כלליים".

מתוך תבונתם החברתית והרצון העז ליישב את ארץ ישראל ומתוך המציאות של תום תמיכתו הכספית של הברון רוטשילד, "הנדיב הידוע", שבעזרתו התבססה ההתיישבות הקולוניאלית של העלייה הראשונה, ומתוך הידיעה כי העלייה השנייה תתבסס על צעירים יהודים משכילים אך יחפנים וחסרי כול, צעירים המבקשים להוציא לחם מן הארץ תוך "תיקון חברתי" סוציאליסטי – פעלה קבוצת מנהיגים זו לעיר דוד ההתיישבות היהודית הקואופרטיבית בארץ ישראל בתקופת העלייה השנייה והשלישית.

איורי אורי דן

ד"ר ארתור רופין, מנהל המשרד הארץ ישראלי של ההסתדרות הציונית, סייע בהתלהבות וללא סייגים בידי מנהיגי הפועלים היהודים בארץ ישראל להתארגן להתיישבות כקומונות חקלאיות (הקבוצות) וכקואופרטיבים חקלאיים (המושבים), תוך שקבוצות התיישבות אלו מתארגנות יחד להקמת קואופרטיבי־על (קופת פועלי ארץ ישראל, המשביר המרכזי ומאוחר יותר תנובה), וכן מסגרות תאגידיות אחרות (ההסתדרות הכללית, בנק הפועלים וחברת העובדים) לצורך חיזוק וביסוס הקואופרציה כמנוף מרכזי להתיישבות מצמיחה של יהודים בארץ ישראל. מנהיגי הציונות הסוציאליסטית ברל כצנלסון ודוד בן גוריון הפכו למנהיגי התנועה הציונית הממוסדת בתקופה שלאחר מלחמת העולם הראשונה (1914–1917) והובילו לתנופת העלייה השלישית שהניעה גלגלי תנופה למהלכים מעשיים של עלייה, פיתוח וצמיחת ההתיישבות היהודית בארץ ישראל.

כאופוזיציה למנהיגות תנועת העבודה בתנועה הציונית התארגנה התנועה הרוויזיוניסטית תחת מנהיגותו של זאב ז'בוטינסקי. תנועה זו גרסה כי מעשה ההתיישבות והפיתוח הכלכלי של תנועת העבודה בארץ ישראל לא יצליח לייצר הקמת מדינה יהודית בארץ ישראל, ומבלי שיתארגן כוח צבאי לוחם לכיבוש ארץ ישראל תוך הבהרה לשלטונות המנדט הבריטי כי כל רעיון אחר לבד ממסירת כל ארץ ישראל המערבית ועבר הירדן המזרחי ליהודים לא יניב הקמת "בית יהודי לאומי" על פי ההבטחה שניתנה בהצהרת בלפור בתום מלחמת העולם הראשונה.

ליד אופוזיציה מרדנית זו צמחה אופוזיציה מתונה יותר, אשר מרכזיה היו נציגי איכרי מושבות העלייה הראשונה בצד אישים מן המנהיגות

האזרחית של העיר העברית הראשונה תל אביב.

אופוזיציה זו התמקדה בהתנגדות להפניית מרבית משאבי התנועה הציונית להתיישבות קואופרטיבית סוציאליסטית, והצביעה על היוזמה החופשית הפרטית ככיוון נכון ליישוב הארץ ולפיתוחה. "הסתדרות הציונים הכלליים מפלגת המרכז" היוו את הארגון הפוליטי העיקרי שייצג אופוזיציה זו.

תנועת העבודה לאחר הקמת מדינת ישראל

דוד בן גוריון, מנהיג מפא"י שעמד בראש התנועה הציונית ערב הקמת מדינת ישראל, נבחר לראש ממשלתה הראשון של המדינה הצעירה לאחר שמפלגתו מפא"י זכתה ברוב יחסי משמעותי בבחירות לכנסת הראשונה. בצירוף המפלגות הדתיות והסיעות הערביות הצליחה המפלגה להקים את ממשלת ישראל הראשונה.

מתוך רצונו לשלב את היוזמה הפרטית בצמיחתה של מדינת ישראל, טבע בן גוריון את הסיסמה "ממעמד לעם".

בתקופה שלאחר בחירת הכנסת השנייה המשיכו מפא"י, הדתיים והסיעות הערביות להרכיב את הקואליציה הממשלתית. ב־1952 הצליח בן גוריון לצרף את הציונים הכלליים לממשלתו לנוכח מאזן הכוחות הפוליטי שנוצר, וגם מתוך רצונו של בן גוריון לגייס את מייצגי ההון הפרטי לפיתוח כלכלת המדינה.

לוי אשכול ופנחס ספיר, אשר כיהנו כשרים מחזיקי תיקי האוצר והכלכלה בממשלות ישראל, עודדו תעשיינים

איורי אורי דן

יהודים מרחבי העולם להשקיע בהקמת מפעלי תעשייה בעיירות הפיתוח החדשות שזה מקרוב קמו, בצד עידוד קיבוצים להקים מפעלים שבהם יועסקו עולים חדשים יחד עם חברי הקיבוצים.

חברת העובדים גם היא הרחיבה את פעילותה התעשייתית בצד הממשלה והחזיקה ישירות בתאגידים חברת החשמל, מקורות, כימיקלים לישראל, בתי הזיקוק לנפט, חברת הספנות צים, חברת התעופה אל על, מספנות ישראל, התעשייה הצבאית והתעשייה האווירית.

מדינת ישראל אופיינה ב־30 שנותיה הראשונות כמדינה בעלת שיעורי צמיחה מרשימים, בצד פערי הכנסה נמוכים בין עשירוני האוכלוסייה.

התחלפות השלטון בישראל והמנופאות הפיננסית

הדינמיקה של חילופי מפלגות בשלטון מדי ארבע עד שמונה שנים, דינמיקה אשר אפיינה את ארצות המערב הדמוקרטיות, הגיעה לישראל באיחור: בבחירות שהתקיימו בחודש מאי 1977 אירע "מהפך". המהפך העלה לשלטון כוח פוליטי חסר ניסיון בניהול ובהכוונה של כלכלת משק לאומי: אנשי הזרם הליברלי – צאצאי "הציונים הכלליים", בניצוחו של שמחה ארליך – נאחזו במשנתו הכלכלית של הכלכלן מילטון פרידמן מאוניברסיטת שיקגו אשר הציע לשחרר לאלתר את כל מגבלות הרגולציה על סחר במטבע זר ולאמץ מיד תחרות חופשית בהנחה כי כוחות השוק יסדירו את הכלכלה.

התוצאה הייתה היפר־אינפלציה הרסנית ובלתי נשלטת, אשר הגיע לשיאה ב־1984 בשיעורי התייקרות של למעלה מ־400% לשנה.

בתקופת האינפלציה הדוהרת, אשר נמשכה כשש שנים, התחלפו שרי אוצר חדשות לבקרים, הבנקים נקלעו למשבר ויסות המניות, חברת העובדים, המושבים, הקיבוצים ותאגידים כלכליים אחרים נקלעו אף הם למשברים אשר הסתיימו בחלקם בהסדרים ובחלקם בפירוק תאגידים.

בתקופה זו החלה לצוץ תופעת ה"מנופאיות" הפיננסית – השתלטות יחידים בעלי כושר מניפולטיבי ומעטון על התאגידים הגדולים בישראל, וזאת תוך מימון בנקאי נדיב ומדיניות ממשלתית הגורסת כי הפרטת התאגידים הציבוריים והחברות הממשלתיות מהווה צעד נכון שיצמיח וייעל את כלכלת ישראל.

כ־30 שנה לאחר תחילת התפתחותה של תופעת המנופאיות, ניתן לומר בוודאות כי המנופאיות, שהונעה מתוך תאוות שררה ובצע כסף של יחידים, העלתה את פערי ההכנסה והשכר באוכלוסיית ישראל לקצוות הרסניים: מנהלים הנהנים משכר עתק מחד גיסא, בצד תשעה עשירונים הנדחקים אל "צרור נקוב" מאידך גיסא.

תופעת המנופאיות אופיינה בעליות ובנפילות של מרבית המנופאים, שתחילת דרכם ב"שכנוע" בנקים ומוסדות פיננסיים להעמיד להם מימון עתק מול "כסף קטן" שהם העמידו לצורך רכישת שליטה בתאגידים, שיא פעי־

מבנה נטוש בשער העמקים. צילום בועז לניר

חצר הקואופרציה במרחביה. צילום איציק מוזן

קריית הפלדה במפרץ חיפה באדיבות ביתמונה

לותם בצבירת נכסים, ונפילתם באי־היכולת לפרוע את חובם באיגרות חוב וחובם לבנקים ולנושים אחרים.

כך קמו ונפלו שיף, דכנר, אייזנב־רג, זאבי, גאון, משפחת דנקנר, גנדן (בראשות נוחי דנקנר) שרם־פודים־קלנר, אילן בן דב, רפי פלד ועוד ועוד.

תופעת המנופאיות יצרה שחיתות שביטויה ב"זיוף" בטוחות (שעבוד אתר המלח בעתלית, השייך למינהל מקר־קעי ישראל, לבנק לאומי כדי לרכוש שליטה בבנק הפועלים), הרצת מניות, שיחוד פקידים בכירים ושליטה על מינוי דירקטורים מטעם הציבור כדי להטות את מדיניות התאגיד הציבורי לטובת קבוצת השליטה.

פרופסור אמריטוס חיים לוי, העומד לקבל את פרס ישראל, העיד בתכנית הטלוויזיה "לונדון את קירשנבאום" כי מינוי מוטה של דירקטורים מטעם הציבור על ידי בעלי השליטה בחברות ציבוריות מהווה חזיון נפרץ.

לבד מדחיקת שכר וההכנסה של מרבית תושבי המדינה למטה תוך העדפת שכבה דקה של "מנהלים מקורבים" הנהנים משכר עתק, סובלים אזרחי המדינה מ"תספורות" על חסכונותיהם הסוציאליים בנ־פול קבוצה מנופאית אשר התחייבה לציבור באיגרות חוב, ובחוב לבנ־קים.

הטלטלות הנובעות ממשחקי השלי־טה בקפיטליזם המנופאי פוגעות בי־ציבות הכלכלה, שלא לדבר על הנזק הערכי הנגרם מהיווצרות נורמות של כסף וכוחנות כנורמות "ראויות לחי־קוי".

תוחלת ההיחלצות של מדינת ישראל מן ההליכה לשום מקום

רק שינוי פוליטי משמעותי בצד התארגנויות קואופרטיביות יצירתיות המשתפות ביניהן פעולה יוכלו להטות את מסלול הנפילה הכלכלית של מר־בית תושבי המדינה. יתר על כן, מח־קרים עדכניים של קרן המטבע הבינ־לאומית מצביעים על כך שאי־השוויון מוביל להאטה בצמיחה מתמשכת ובת־קיימא, ויש לעשות משהו כדי לשנות את הכיוון.

הפגנות רחוב מול ממשלה – אשר נבחרה אמנם באורח דמוקרטי אך לבה גס מול החלשים והנחלשים – אינן יכולות להוות גלגל תנופה לשינוי.

שינוי שלטון נושא בחובו סיכוי לס־ייע בצמיחה מחודשת של סקטור קו־אופרטיבי שבו חלק משמעותי מתושבי המדינה מאורגנים בקואופרטיבי בסיס שתכליתם להוות שותפויות שוויוניות לצורכי ייצור, שירותי צריכה, שירותי בריאות, שירותים פיננסיים ועוד.

המבנה ההיררכי של פירמידת קו־אופרטיבים הקשורים זה בזה עשוי להזרים רווחים אל קואופרטיבי הבסיס ולייצר קרנות סוציאליות של חברי קואופרטיבים שתופעלנה בתקופות האטה כלכלית ו/או לאחר פרישה מעבודה.

חלוקת הכנסה שוויונית יותר תייצב את כוח הקנייה של הציבור, את הביקושים ואת התהליכים היצרניים המתבקשים לספק את הביקושים.

הסקטור הקואופרטיבי יעמיד מע־רכות ביקורת ורגולציה על התנהלות הקואופרטיבים, וזאת על מנת למנוע היעדר שקיפות, הסתאבות מנהלים וחולשה יזמית המובילה להידרדרות כלכלית.

בצד הסקטור הקואופרטיבי יתקיים סק־טור קפיטליסטי יציב, מתון ומרוסן, אשר יוכל לקיים תחרות בריאה בצד שיתופי פעולה עם הסקטור הקואופרטיבי.

לרשות המחוקקת והמבצעת נותרים תפקידים רבים במדינה כזו: הפעלת שירותים ציבוריים כחינוך, השכלה, השקעה בפיתוח מדעי, שמירה על איכות הסביבה ועל הצדק החברתי, הפעלת כוח ביטחוני צבאי וכוח ביט־חוני פנימי, מעורבות במצבי משברים ורגולציה כללית.

יצירת מודעות נרחבת ותמיכה בסוג כזה של פתרון חברתי מהווה תנאי הכרחי לשינוי הפוליטי המתב־קש כדי להניע את מנועי הצדק החב־רתי והרווחה.

חלק מיצירת המודעות אמור יהיה להתבצע בהכנסת נושא הקואופרציה לתכנית הלימודים העל־יסודית והק־מת בתי ספר לקואופרציה ולמנהיגות קואופרטיבית שיכללו תכניות לימוד אקדמיות ו/או עממיות.

המנהיגות הפוליטית הסוציאל־דמוקרטית בישראל חייבת להעמיד את החזרה לקואופרציה בסדר עדיפות ראשון במעלה בתכנית שיקום חברתי־כלכלי בישראל.

דרושים ב.ק.

ארגון וגיוס נכון של עוזבי הקיבוצים למען התנועה הקיבוצית יכולים לחולל שינויים רבי־ערך שיסייעו לה במאבקים הקשים שבפניהם היא עומדת

התואר ב.ק. (בוגר קיבוץ), במקביל לתואר ב.א. באוניברסיטה, היה מוכר בתנועה הקיבוצית באותם ימים רחוקים שבהם לעוזבי הקיבוצים הודבק תואר זה לאחר שבגדו (עם מירכאות או בלעדיהן) עקב עזיבתם.

ההמתנה הממושכת ליציאה ללימודים גבוהים הייתה בין הסיבות העיקריות לעזיבה. לעתים היא לקחה שלוש, ארבע ואף חמש שנים עד שלחבר, שהגיע סוף־סוף תורו, התאפשר לצאת ללמוד באוניברסיטה או לימודי מקצוע. הנושא היה מובא לאסיפה הכללית בחדר האוכל לאישור, וגרם למתחים לא מעטים בכל קי־בוץ שבו הייתה רשימת המתנה. לרבים מחברי הקיבוצים באותן שנים לא הייתה הסבלנות להמתין לתורם והם עזבו את הקיבוץ.

כנס מאה שנות קיבוץ. צילום אילוסטרציה

כשישבתי על הדשא, בקיבוץ שעזבתי, בתחילת שנות השישים של המאה שעברה, ל"שיחת עזיבה" עם מזכיר הקיבוץ, הוא הציע לי הצעה מפתה: "נאפ־שר לך לקצר את זמן ההמתנה ליציאה לאוניברסיטה".

אלא שאז כבר היו לי נימוקים נוספים, ותשובתי הייתה שיהיה לי קשה להקריש את חיי לאוטופיה.

לאחר שיחה זו זכיתי, כמו רוב עוזבי הקיבוצים, בתואר ב.ק. עוד לפני שיצאתי ללימודי משפטים באוניברסיטה העברית בירושלים.

שנים רבות עברו עד שחידשתי את הקשר עם חברי הגרעין שלי שנשארו בקיבוץ, כי תחושות הבגידה והבושה עקב העזיבה פעלו בעוצמה גדולה.

אך רשימה זו לא באה לעולם להתרפק בנוסטלגיה, ציבורית או פרטית, אלא להציע רעיון שעשוי לסייע במאבקים הרבים שעומדים כיום לפתחה של התנועה הקיבוצית.

אין סטטיסטיקה מדויקת למספר בעלי התואר ב.ק. בישראל, אך ניתן לק־בוע כי מספרם מגיע לעשרות ואולי אף למאות אלפים. על אלה נמנים בוגרי תנועות הנוער שהצטרפו לגרעיני הנח"ל שבאו כהשלמה לקיבוצים, בני הקי־בוץ (שחלקם חוזרים היום לקיבוץ שעזבו), חניכי עליית הנוער ועוד.

ללא רצון להצטנע יתר על המידה, עוזבי הקיבוצים הם ברובם אנשים ער־כיים שחברותם בקיבוץ נטעה בהם ערכים של ערבות הדדית, תרומה לחברה הישראלית על פי האמרה "אדם לאדם – אדם". גם מחוץ לקיבוץ הם מגשימים בדרכם שלהם את מה שספגו בשנות חברותם בו.

בשנים האחרונות נחשפתי לפעילות הענפה של התנועה הקיבוצית בתרומה לחברה הישראלית, בעיקר באמצעות האגף למשימות לאומיות ו"קיבוצניקים למען החברה". פעילות זו ותרומתם הכללית לחברה ולכלכלה של הקיבוצים, מוכיחות כי ה"עליהום" התקשורתי והציבורי על התנועה הקיבוצית גורם לה עוול כבד. בוועדות הכנסת השונות, פעילי "הקשת המזרחית" ועוד גופים ציבוריים מוצאים לנכון לתקוף את התנועה הקיבוצית, לעתים תוך עיוות העובדות ואמצעים פוליטיים פסולים.

הרוב הדומם בציבור הישראלי, וודאי עוזבי הקיבוצים, כואב התייחסות זו לתנועה הקיבוצית, שאין צורך לפרט את תרומתה ההיסטורית והעכשווית למדינת ישראל.

כשנתתי יד למספר פעולות של התק"צ, התקבלה הצטרפותי בעידוד ובבר־כה. עם זאת, שמתי לב שמספר העירונים המעורבים בפעילות הוא קטן ואינו ממשמ את הפוטנציאל הטמון בעוזבי קיבוצים. הקריאה להם וגישה נכונה לג־יוסם לסיוע למורשתם הקיבוצית, יכולות להוות כוח רב־משמעות לעזרה גם במאבקים הציבוריים מול מוסדות המדינה וגם בשינוי התדמית של הקיבוצים בחברה הישראלית.

ארגון וגיוס נכון של עוזבי הקיבוצים למען התנועה הקיבוצית יכולים לחו־לל שינויים רבי־ערך שיסייעו לה במאבקים הקשים שבפניהם היא עומדת.

לדעתי, המאבק עם רשות מקרקעי ישראל למען חידוש הבנייה בקיבוצים, ביטול הרעיון של מכירת תנובה ומאבקים נוספים יכולים להצליח יותר אם יצורפו אליהם אלה שטעמו בעבר את חיי הקיבוץ.

היש מישהו שירים את הכפפה?

עודד הון, דובר דובר הצוות למשימות לאומיות ע"ש אמרי רון

משפחת גלרנטר – קיבוץ אורטל

מיקי נירון

משתתפים: נתן (53), ענת (44), עידן (19), אביב (15), גלעד (12) ותומר (7).

עברו בצינורות המקובלים: ענת נשלחה לאורטל ב־1989 כבת גרעין של הנוער העובד על תקן מ"כית במחלקת משק. כשהראו לה במפה את מיקום הקיבוץ, זה היה מבחינתה מעין עונש של יציאה לגלות במקום הכי רחוק שאפשר, ואכן לקח לענת ולחיילות שאיתה כמעט יום שלם להגיע. באותו פרק שארך כחצי שנה, הן הגיעו כדי לעזור לקיבוץ הצעיר בענפי המשק. ענת הייתה בטוחה שהגיעה כדי לעסוק בחינוך, אך לקיבוץ היו צרכים אחרים והיא מונתה לרכז את ענף הנוי למרות חוסר ההבנה המוחלט שלה בתחום. הפתרון היה: "בכל שאלה או בעיה – את פונה לנתן. הוא אחראי על ההשקיה בכרם ויבוא לעזור לך בכל מה שקשור לצינורות". ענת קראה לו פעם אחת, הוא מצא חן בעיניה מיד ואז המשיכה לקרוא לו כמה שאפשר. מאז הם ביחד.

חתן וכלה: ב"קל־טל" של הקיבוץ – מעין האנגר משקי שבו התחתנו אז רוב הזוגות הצעירים.

השלם גדול מסך חלקיו: גודל הבית כ־90 מ"ר, ואין סיפורים גדולים מאחורי הפרטים שממלאים אותו. הסנטימנט מבחינת ענת הוא למכלול שמלווה אותה שנים רבות. בסלון ספת ר' אדומה התו־אמת לשטיח הכתום, עגלת שולחן, תמו־נה של הכנרת שצילמה הצלמת המקומית רינה נגילה, וחלון גדול שמשקיף לחרמון. מעל פינת האוכל תלוי ציור אימפרסיו־ניסטי, על השולחן זר ורדים לבנים ולידו קלידים ומזוודה ישנה שבה מסתתר סקסופון המעיד על הכישרון המבוזבז של נתן כמוזיקאי. למרות החיבה האדירה למשכן הנוכחי, ענת הייתה שמחה לבנות בעצמה את בית חלומותיה באורטל.

פרנסה: נתן מנהל רשת ואחראי על המחשוב ביקבי רמת הגולן. ענת יוע־צת חינוכית בבית הספר 'עמק החולה' שנמצא בכפר בלום.

ועדות: בעבר היו מעורבים קצת יותר חברתית, וכיום נתן חבר בוועדת תקשו־רת וענת בוועדת חינוך הגיל הרך.

שעת כושר: נתן הוא ג'ודוקא לשעבר שהתחרה בצעירותו במכבייה. ענת מקי־מה בימים אלו באורטל קבוצת כדורשת שתתחרה בליגת המאמא־נט המקומית. אביב (אחד הבנים) משחק כדורגל בקבוצת הנערים של 'איתוראן' קריית שמונה.

השורשים שלו: נתן והוריו נולדו בבר־זיל, ואילו הסבים במחוז כלשהו על גבול אוקראינה־רומניה. לפני כמה שנים חקר נתן את תולדות המשפחה והגיע לבחור בשם זכריה מנדל שחי בסביבות שנת 1400, תקופה שבה העברת השם מדור לדור לא הייתה בגדר חובה. נכדו של זכריה היה איש מאוד־מאוד חכם ומלומד שהפך לרב גדול ושמו היה אוח גלרנ־טר. 'אוח' ביידיש זה מאוד ו'גלרנטר' זה מלומד. משם השם התגלגל, אך מכיוון שצאצאיו כבר לא היו כל כך מלומדים הורידו את האוח, והגלרנטר נשאר עד היום.

אפס מעלות: בפעמיים הראשונות שהגיע לארץ ייצג נתן את נבחרת ברזיל בג'ודו במכבייה, ובפעם השלישית הגיע כבר אחרי שסיים לימודי אגרונומיה באוניברסיטה. במסגרת תכנית של הסוכנות שנקראה 'שירות לעם', הגיע לרכוש ניסיון בקיבוץ גרופית למשך כשנה, שאחריה חזר לברזיל. לאחר שנ־תיים החליט לעלות לבד לארץ, לקיבוץ צעיר שיש בו הרבה חקלאות ושמזג האוויר בו יהיה קר במיוחד. כשהגיע לאורטל ויצא מהרכב, עמדה הטמפרטו־רה על אפס מעלות בערך – זה קנה אותו מיד, ולאחר שלוש שנים הפך לחבר. הוריו ושאר המשפחה הענפה נשארו בברזיל עד היום.
השורשים שלה: ענת נולדה בארץ, אביה בפולין ואמה ברומניה – שניהם ניצולי שואה. כשעלה אביה לארץ הוא עבר הכשרה בבית זרע, ולאחר כמה שנים עבר לתל אביב ושם פגש את אמה. לפני כן הספיק לשרת בחטיבת יפתח של הפלמ"ח, לחם במלחמת השחרור ובמלחמות שהגיעו אחריה. בתחילה גרו הוריה באזור שוק הכרמל, אחר כך עברו לבני ברק ומשם לגבעתיים, שם נולדה וגדלה ענת. חסד נעורים שמור לה עד היום לעיר בעלת המורשת של משפחת אלדמע, הסליק המפורסם וריקודי העם שבהם פצחו אחת לשבועיים.

קניות: קונים את רוב המצרכים בקריית שמונה בדרך כלל, ובסופר של אורטל משלימים את מה שחסר.

הפרטה: בעד בהחלט. רוצים להמשיך להיות שותפים בדברים מסוימים, אך עצמאיים במידת האפשר בעניין ההת־פרנסות.
מצב כלכלי: ממוצע ("בכלל לא פשוט, ואפילו קשה במיוחד במצב של היום לגדל ארבעה ילדים")

עושה להם את היום: לפתוח בבו־קר את החלון ולראות את המרחבים, הנסיעה חזרה מהעבודה בתוך הנופים המשגעים ולראות את הילדים משחקים כשחוזרים בערב הביתה.

טוב להם בקיבוץ (1-10): 7.5

קיבוץ אורטל הוקם ב־1978 ושוכן בצפון רמת הגולן. הוא מונה כמאה חברים וכיום קולט משפחות בשני מסלולים: קליטה לחברות באגודה השיתופית ובמקביל קליטה להרחבה קהילתית הנחנכת בימים אלו.

עורכי דין ומידע משפטי בתחום הקיבוצים

www.law-info.co.il

אביגדור ליבוביץ ושות', עורכי דין

בניה בקיבוצים: ייצוג משתכנים וחברים בבניה ב"שטח המחנה" ובהרחבות קהילתיות והסכמים מול האגודות ויזמים.
שיוך דירות: ייצוג חברים ויורשים בהליכי שיוך
ירושה: צוואות, עזבונות, הסכמים בין יורשים
עיסוק ייחודי: מיסים, היטלים, דמי פיתוח, דמי היוון, מינהל מקרקעי ישראל

סניף ראשי ר"ג: רחוב שוהם 5, מגדלי פז1, רמת גן
סניף השרון: רחוב המלאכה 8, א.ת. פולג, נתניה
סניף צפון: רחוב הרב לוין 15, עפולה
טל. 03-5751531 , פקס. 03-5751530, אתר: www.lieblaw.co.il

גד שטילמן, משרד עורכי דין

ייצוג קיבוצים וחברי קיבוצים בכל תחומי פעילותם לרבות: דיני מקרקעין בקיבוץ, תכנון ובניה, הכשרת מבנים לתעשיה, מסחר ומלאכה (פל"ח), ייזום פרויקטים מסחריים והרחבות, שיוך דירות, ירושות, הסכמי ממון, ייצוג בסכסוכים בין אגודה לחברים, הסכמי מכר של בתים בהרחבות ועוד.

ז'בוטינסקי 35 רמת גן 52511, מגדלי התאומים 2 ק' 7,
טל': 03-6132432 , פקס': 03-6132437
office@shtilman.co.il , www.shtilman.co.il

גבי מיכאלי ושות'- משרד עורכי דין

ייצוג חברי ובני קיבוץ
שיוך דירות
ליווי משפטי ועסקי להקמת יזמות חדשה ולעסקים קיימים
סכסוכים בין החבר לקיבוץ
ירושות בקיבוץ (כולל של בני קיבוץ)
ענייני עבודה

רחוב אנצו סירני 40 גבעתיים, 53241
טל. 03-5714512 , mmlaw@mmlaw.co.il
www.mmlaw.co.il

דוד דהאן, משרד עורכי דין

מינהל מקרקעי ישראל, שימושים חורגים, תביעות פינוי, טיפול בשיוך דירות והרחבות צוואות וירושות, הסכמי ממון בין בני זוג, דיני עבודה, דמי עזיבה, חוזים ותביעות כספיות

אלוף עוזי נרקיס 9 מעלות (קניון כוכב הצפון)
טל. 04-6883831 , נייד. 052-7950637

אריאלה וינטראוב,
משרד עורכי דין ונוטריון

אזרחות רומנית,
דרכון אירופאי לצאצאי יוצאי רומניה,
שירותים נוטריוניים

אבא הלל סילבר 12 (בית איילון ביטוח) קומה 14, רמת גן
טל. 03-6132998 , נייד:052-2509930

חובב איתן ושות', עורך דין (L.L.M)

ביטוח לאומי תאונות עבודה בקיבוצים:
נזקי גוף, ועדה רפואית, מחלות מקצוע, סרטן עור
צוואות וירושות - קיבוצים: עריכת צוואות, טיפול בצו ירושה, גישור משפחתי וניהול עיזבון
שיוך דירות - קיבוצים: ייצוג חבר / יורשים

קיבוץ להב, 85335 • א.ת באר טוביה, 70996
טל. 08-8581630 , נייד. 054-7646439

לירן פרידלנד, משרד עורכי דין

דיני משפחה בקיבוץ
גירושין , חלוקת רכוש בקיבוץ המופרט
הסכמי ממון, התרת נישואין אזרחיים
מזונות, צוואות , ירושות

שד' שאול המלך 39, תל אביב
טל. 03-6918635 , נייד. 050-2247769

היכנסו עכשיו לאתר מידע משפטי
www.law-info.co.il

הקמנו עבורכם פרק נפרד המוקדש כולו לענייני המשפט בקיבוץ. תוכלו לשאול שאלות, "און - ליין", בנושאים משפטיים הקשורים לקיבוץ. כמו כן, תוכלו לעיין בתכנים משפטיים הנוגעים לכל אחת ואחד מכם: מאמרים משפטיים, טיפים, סקירות פסיקה ועוד...

עו"ד !!
לפרסום במדור זה חייג/י
054-6766061

לפרסום במדור זה נא לפנות לטאצ' תקשורת בע"מ, פרסום, אסטרטגיה, אינטרנט - 054-6766061

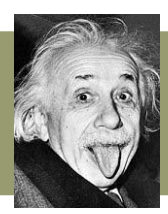

amosquitoz@gmail.com עמוס צימרמן ©

תשבץ הגיון מס' 74

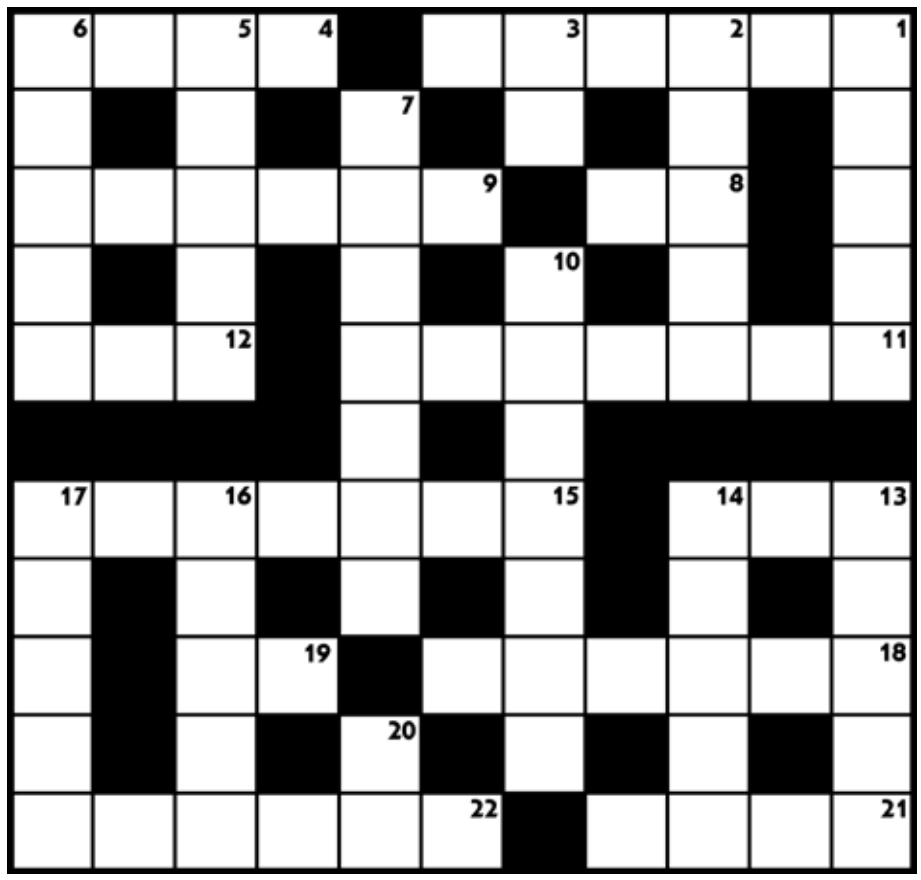

מאוזן:

1. מה יעשה העץ אם יבקשו ממנו סליחה? (6); 4. מעמיק כדי לנגן בגיטרה (4); 8. (עם 3 מאונך) תנו יחס פחות טוב לבעל כלי ההקשה (4); 9. הכלבלב הציג לפתע כדורסלן עבר (3,3); 11. בגלל רובה מקוצר ליד העירייה (כ"ח) (4,3); 12. הפוך חם (3); 13. חזה את שובו של הסלע (כ"ח) (3); 15. ספרו בנות בתנועה, ג'ינג'יות על פי רוב (7); 18. הנאיבי הביע רשמית את מורת רוחו בעוד שהיא השיגה מסכת גזים (6); 19. ראו 20 מאונך; 21. תעצור את הפארק לפני שזה קורה (4); 22. הוופל גם גרם לך להיראות טוב יותר! (6).

מאונך:

1. ללעוג לגבוה שיכין את השולחן (ש) (5); 2. נגיד דברים נוגדים לעוף שברח (5); 3. ראו 8 מאוזן; 5. זה שגם אחיו הגדול נולד בטרם עת נתקל בי ברחוב (5); 6. העפלה חולנית (5); 7. סגנון המוזיקה שגרם לו להוציא את המילוי מהגליל היפני (7); 10. תעצרו אותנו לפני שהעולם נשמע אותו הדבר משני הצדדים (7); 13. מופתעת מכך שהוא עשה חרם על גופה (5); 14. בית המלוכה של האסטרונאוט (5); 16. נחמן הוא חיה, כך הראה האקס-ריי (5); 17. מחפש מקום לחיות בו, החיידקים כבר מצאו (5); 20. (עם 19 מאוזן) סימן הניקוד שמנהל פרוייקטים (4).

תשובות לתשבץ הקודם, מספר 73:

מאוזן: 1. טומהוק; 4. כפיה; 9. חוליגן; 11. קשר הדוק; 12. הלל יפה; 15. חובבנות; 18. עכבישה; 19. צפוף; 21. קוצץ; 22. גינוסר.
מאונך: 1. טוסיק; 2. מקושר; 5. פריטה; 6. התנפל; 7. יונק דבש; 10. חדר חושך; 13. יתעלק; 14. הרביץ; 16. נספגו; 17. תמחיר; 20. מיון.